

Præstøegnens Fugle.

Af J. CHR. HARBOE.

Da jeg gentagne Gange er blevet opfordret til at indsende mine Iagttagelser over Fuglelivet paa Præstøegnen, skal jeg nu gøre Alvor af det.

Det er ikke noget sensationelt, men blot hvad jeg som Ornitholog, Jæger og Landmand har set i de ca. 18 Aar, jeg har opholdt mig paa denne Egn. Jeg har kun medtaget egne Iagttagelser, da jeg saa ofte har været ude for andres Fejltagelser, i Reglen fremsatte mod bedre Vidende. Saaledes har jeg bl. a. været ude for Forveksling af Rørdrum og Høsegøg samt af rugende Troldand og Graaand.

Ganske vist er Fuglelivet hernede tidligere omtalt i Lokal-faunaer af Pastor BARFOD i 1892 og af afd. Premierløjtnant G. SCHOLTEN i 1917, og D.O.F.T. (XI. p. 148) har indeholdt en Artikel af afd. Gdr. ANDERS PEDERSEN, Risegaard; men næsten alle disse Iagttagelser stammer fra Vordingborgegnen og den vestlige Del af Sydsjælland, medens mine Iagttagelser for største Delen er fra Præstøegnen og den østlige Del af Sydsjælland. Endvidere er der jo hengaaet ca. 50 Aar, siden Pastor BARFOD's Bog udkom, og i dette halve Aarhundrede er der selvfølgelig sket Forandringer med Hensyn til Rovfuglene og de i Moserne ynglende Fugle, medens Strandens og Skovens Fugle ellers har holdt sig ret uforandret.

SCHOLTEN havde jo kun opholdt sig hernede 1—2 Aar, da han udgav sin Bog, saa hans egne Iagttagelser maa have været ret begrænsede, og de Meddelelser, der er modtaget fra anden Side, har sikkert ikke alle været lige paalidelige. Ynglefugle som Tinksméd, Natravn, Stor Tornskade, Hede-lærke, Misteldrossel og Vandsanger maa sikkert med meget

Forbehold medtages paa Listen over Egnens Ynglefugle. Selv om Rovfuglene er gaaet meget tilbage som Ynglefugle, maa det sikkert have været noget overdrevet med de mange ynglende Musevaager, Spurvehøge og Taarnfalke, der berettes om. ANDERS PEDERSEN omtaler dem paa samme Tid som sjældent eller ikke ynglende, og han havde megen Kendskab til Faunaen paa sin Egn.

Med Undtagelse af Nordsjælland findes der næppe nogen Egn her paa Sjælland, der har eller rettere havde et rigere Fugleliv; men Faunaen har faaet et slemt Knæk ved Tørlægningen af Sallerup- og Køng Moser, da Fugle som Graagaas, Rørdrum og Rørhøg nu er og bliver en saga blott, og mange andre Arter har faaet deres Yngleomraade stærkt beskaaret; men Fuglene maa jo vige for Mennesker.

Kun Rovfuglene er meget svagt repræsenteret her paa Præstøegnen, selv om der findes flere i Lekkende og Petersgaardskovene samt ved Ørslev. Af Søer findes der Lekkendesøerne, Tubæk Sø og Snesere Sø; men her er Fuglelivet ret sparsomt. Hovedparten af Svømme- og Vadefugle findes paa og langs Fjorden, der med sine Enge og Rørskove nærmest er en stor Sø, og i de to Fjordarme Even og Jungshoved Fjord.

Paa Øerne, Fjorden og i Bøgestrømmen findes et meget rigt Fugleliv, der er forskelligt paa hver Ø, og som trods megen Ufred synes at holde sig meget konstant.

Paa Lille Holm, kun 1 km fra Præstø, findes en Hættemaagekoloni paa flere Tusinde Par. Selv om Maagerne har taget hele den lille Ø i Besiddelse, kan enkelte Par Ænder og Skalleslugere dog alligevel ruge dér, naar Ægindsamlingen er forbi, og i Rørene findes mange Blis- og Rørhøns. Det sætter nu alligevel sit Præg paa Fjord, By og Omegn med de mange Maager, hvad der saa end skrives om deres Skadelighed og Bekæmpelse. Forøvrigt er Hættemaagens direkte Skadelighed meget ringe, men Faren ligger i, at den skal okkupere Store Holm, hvor den har faaet Foden indenfor, da der yngler ca. 100 Par derovre. Selv om den har ynglet derovre i nogle Aar, er Antallet dog ikke forøget; men skulde det vise sig, at den breder sig, skal og maa den fordrives derfra, hvad jo ogsaa nok skal lykkes, da baade Lodsejere og Jægere er

interesseret deri. Store Holm er med sin korte, tætte Græs-bund midt paa Øen og de mere sivagtige Græsarter i Ud-kanten den ideelle Yngleplads for Ænder og Vadefugle. Paa denne 10—15 ha store Ø yngler aarligt 35—40 Par Ænder af 5—6 forskellige Arter, 20—25 Par Blis-, Rørhøns og Vand-rikser, ca. 20 Par Rødben, 10—12 Par Brushøns, ca. 30 Par Kystterner samt enkelte Par Viber, Klyder, Ryler og Strand-skader, foruden en Del Engpibere, Lærker, Rørspurve, Rør- og Sivsangere. Selv om jeg har set mange karakteristiske og storslaaede Ynglepladser for sjældnere Fuglearter lige fra Rømøs »Lynghjerger« og Sandørkner til Græsholms Klipper, kan jeg ikke lade være at citere: Øst, Vest o. s. v., thi intet Sted har jeg set et mere uforglemmeligt Syn end Store Holm og Præstø Fjord en Maj- eller Junimorgen ved Solopgang, hvor Luften genlyder af de forskellige Vadefugles Skrig, naar de flyver rundt over Øen, og Solen skinner paa Smaaflokke af spraglede Skeandriker og Gravænder, medens en Flok hvide Svaner hyppigt ses længere ude.

Maderne bestaar af en høj, sandet, men dog græsbevokset Del og et ret lavt Engareal. Da Øen benyttes til Græsning, er Fuglelivet noget anderledes end paa Store Holm. Af Ænder findes der kun enkelte Par Graaænder og Toppet Skalleslugere, der ruger under de paa Øen værende Tjørnebuske. Brushanen findes heller ikke her som Ynglefugl, men til Gengæld findes der mange Strandskader, Viber, Præstekraver, Ryler og en Del Klyder samt Dværgterner.

I Bøgestrømmen ligger Øerne Degneholm¹ og Ægholm. Paa den første er der en Bevoksning af højt og kraftigt Græs. Her ruger Toppet Skallesluger, Gravand, Rødben, Kystterne og undertiden en enkelt Svømmeand. Da der ruger 10—15 Par Skalleslugere, er Øen en hel Labyrint af Gange til og fra de forskellige Reder. Ægholm, der ligger nærmere Møen, er en lang, smal Grus- og Sandtange, kun sparsomt bevokset. Her ruger Toppet Skallesluger, ca. 30 Par Havterner, ca. 100 Par Stormmaager, ca. 50 Par Hættemaager samt enkelte Par af Stenvender, Strandskade, Graaand og i de senere Aar en lille Splitternekoloni.

Smaafuglene har ogsaa gode Yngleforhold, da her er

¹ Denne Ø kaldes paa Geodætisk Instituts hosføjede Kort Danmarks Holm.

mange Skove, Krat, Markhegn, Enge og Baneskrænter. Det mest interessante Terrain findes paa det fredede Areal Egehoved, Maderne samt Roneklint og den nærliggende Kohavegaards Mose.

Egehoved, S. for Maderne, er hovedsageligt bevokset med Tjørn og Slaaen, men der findes ogsaa enkelte Smaagrupper af forskellige Løvtræer. Tjørnebuskene er efterhaanden blevet saa store, at flere Fuglearter har forladt Terrainet, hvorfor Solsorte og Drosler er i Flertal her.

Paa Maderne findes en lignende Bevoksning, men da Buskene her er mindre, er der kun faa Drosler, men til Gengæld flere Tornsangere, Gulspurve og andre mindre Sangfugle, ligesom der aarligt forekommer 2—3 Par Høgesangere.

Det ideelle Terrain for Tornsanger, Havesanger, Nattergal og mange andre findes i den nær Maderne liggende Kohavegaards Mose, der er et næsten uigennemtrængeligt Vildnis af Tjørn, Hindbær, Brombær og højt Græs, hvorimellem der findes smaa Vandhuller og Bevoksninger af Hyld og El.

Krikand, *Anas crecca*. Almindelig paa Træk baade Foraar og Efteraar. Først i April, med gunstigt Vejr endnu tidligere, (2 Stkr. ved Fed $25\frac{1}{2}$ 1935) kommer den paa Foraarstræk. Paa denne Aarstid foretrækker den store, lavvandede Moser, og det er ikke sjældent at se Flokke paa op til et Par Hundrede Stkr. Om Efteraaret viser de første sig i Begyndelsen af August og træffes baade paa Fjorden og i større og mindre Moser, enkeltvis eller i Smaaflokke. Omkring 1. November er Hovedparten forsvundet, men jeg har dog truffet enkelte langt hen i December, selv i Frostperioder ($28\frac{1}{12}$ 1930).

SCHOLTENS Beretning om, at den aarligt yngler i Kong Mose, Sallerup Nor og Even beror sikkert paa en Forveksling med Atlingen. Selv har jeg aldrig truffet den ovennævnte Steder i Tidsrummet Maj—Juli, saa selv om et enkelt Par en enkelt Gang har ynglet dér, er det i hvert Fald ikke aarligt. Det eneste, jeg kender til dens mulige Ynglen, er, at jeg de første Dage i August 1934 skød 5—6 kun lige flyvefærdige Ællinger i Nærheden af Store Holm.

Atling, *Anas querquedula*. Yngler aarligt ved Jungshoved Fjord (1—2 Par), Even (1—2 Par), Tubæk (1—2 Par), samt

1:100.000.

Eneret

paa Store Holm, dog er den noget ustadig sidste Sted. Mange Par ynglede tidligere i Sallerup- og Køng Moser; ankommer sidste Uge i April til Tubæk Sø. Reden anbringes meget skjult i tæt Græs eller i Græstuer. Er Rugningen først begyndt, ligger den meget fast paa Reden. Æglægningen begynder normalt først i Maj, men friske Kuld kan dog findes langt senere. Saa $^{12}/_7$ 1936 et Kuld lige udklækkede Ællinger ved Tubæk. Ægantallet 9—13. Naar Jagten gaar ind den 1. August, træffes enkelte paa Fjorden, hyppigt i Selskab med Graa- eller Skeænder; men efter Maanedens Midte ses den sjældent.

Pibeand, *Anas penelops*. Ankommer normalt paa Træk midt i September. Dog har jeg truffet den saa tidligt som $^{20}/_8$ 1934; enkelte opholder sig paa Fjorden hele Vinteren, men Hovedparten forsvinder i Oktober. Træffes hyppigt paa Aftentræk ved Tubæk og Even sidst i September. Paa det over- svømmede Areal v. Tubæk opholder enkelte sig paa Foraars- træk, men de fleste træffes ved Smaaøer paa Fjorden. Mange ved Dybsø $^{22}/_4$ 1935, men efter 1. Maj er de næsten alle borte.

Spidsand, *Anas acula*. Denne Art har jeg hidtil aldrig truffet ynglende paa Øerne og paa Strandengene paa Sjællands Østside. Jeg blev derfor meget overrasket ved at finde en Rede med 11 grønne Æg mellem Skeanderederne paa Store Holm d. $^8/_5$ 1938. Da jeg havde fjernet mig noget, kom Anden, men den var meget sky, og jeg saa den aldrig forlade Reden; men hver Gang, jeg kom derhen, var den borte. Paa Øerne og Halvoen paa Vestsiden (Svinø, Avnø og Dybsø) yngler flere Par, men de synes at aftage. Tidligere fandtes flere Par i Køng Mose og Sallerup Nor.

Hos denne Andearter ser man hyppigt Andrikken opholde sig nær den rugende Hun. Æglægningen foregaar allerede først i April. 2 Kuld rugede Æg paa 8 og 9 i Sallerup Nor $^{25}/_4$ 1921.

Graaand, *Anas platyrhyncha*. Yngler almindeligt overalt. Først i Marts indfinder den sig, hvor den vil yngle. Æglægningen begynder normalt sidste Uge i Marts, og Rugningen begynder første Uge i April, men i milde Vintre kan den være tidligere paa Færde. Saa $^{14}/_4$ 1934 en Graaand med ca.

10 Dage gamle Ællinger ved Tubæk, og i 1938 var næsten alle Par begyndt at ruge midt og først i Marts. Denne tidlige Æglægning kan ofte være meget uheldig for Andebestanden. Indtræffer der nemlig Frost, inden Kuldet er fuldtalligt, kan flere af Æggene ofte ødelægges. 1938 var et typisk Aar i den Retning; men da slap de tidligste Kuld fri, da der næsten ingen Nattefrost var i Marts, men de Kuld, der blev lagt i første Halvdel af April, led megen Skade; ofte kom der kun 2—3 Ællinger ud af hele Kuldet, og paa Store Holm saa jeg 3 Graaænder ruge 4—5 Uger paa frostbeskadede Æg, men der kom ikke en eneste Ælling. Paa den anden Side kan den ofte ruge sent, hvis den bliver forstyrret, da Omlægning kan foregaa flere Gange. Jeg har hyppigt truffet Ællinger, der ikke kunde flyve sidst i August.

Reden findes saa at sige aldrig i tæt Græs, men næsten altid i Tuer af Græs, Siv og Rør. Det er heller ikke sjældent at finde den under Smaabuske, og flere Gange har jeg set dens Rede i »Pilehoveder«; Ægantallet hyppigst 8—11, men jeg har dog engang set en And med 13 Ællinger.

I Juli ser man Andeflokken slaa ned paa Kløver- og Frøgræsmarker, dog træffer man paa denne Aarstid sjældent mere end 1—2 Kuld sammen, medens de senere paa Aaret, naar de gaar paa Stub, kan træffes i Flokke, der tælles i Hundredevis. Dette Træk til Fourageringspladserne foregaa oftest i Skumringen, men i strenge Vintre ser man dem hyppigt paa Stubmarkerne hele Dagen. I Maaneskin træffes de ogsaa dér hele Natten. Allerede sidst i November kan de, naar Vejret er mildt, og Solen skinner, træffes parvis paa Ynglepladserne, hvor de da »holder« meget haardt, men saa snart det bliver Vinter, flokkes de atter.

Skeand, *Spatula clypeata*. Yngler almindeligt; Tubæk 3—4 Par, Even 4—5 Par samt enkelte Par i flere større Moser og paa Strandenge, men det største Antal findes paa Store Holm; Antallet kan dog variere noget. I de sidste 3—4 Aar har der sandsynligvis ynglet op mod en Snes Par paa Øen; man kan altid ved at gaa Øen flygtigt igennem finde 10—12 Reder paa et Par Timer. Af de ca. 150 Reder, jeg har fundet af denne And, har saa at sige alle været anbragt i

tæt Græs. Rugningen begynder ca. $^{10}/_5$, men jeg har dog truffet spraaede Æg $^{21}/_5$. Da Skeanden ikke sjældent, i Mod-sætning til Graaanden, anbringer sin Rede paa Steder, hvor den kan være udsat for Højvande, træffes hyppigt sene Kuld. Ægantallet i Reglen 10—12, dog ikke sjældent op til 13, og af og til nøjes den med 7—8. I Løbet af August er næsten alle vore Skeænder borte, men man kan undertiden iagttage et Træk i September. Jeg har dog saa sent som $^{11}/_{10}$ 1929 skudt 1 Stk. paa Aftentræk ved Even.

Ankommer til Tubæk omkring $^{20}/_4$.

Gravand, *Tadorna tadorna* Yngler almindeligt baade ved Kysten og inde i Landet. Gravanden ankommer meget tidligt om Foraaret. I den milde Vinter 1935 saa jeg 2 ved Fed $^{28}/_2$, og $^{10}/_2$ 1938 trak 4 Stkr. over Tubæk Sø, men normalt ses de først midt i Marts. Midt i April indfinder den sig paa Ynglestederne. De fleste Reder anbringes i gamle Ræve- og Grævlingegrave samt under Trærødder; men da der ikke er tilstrækkeligt med Redeplads saadanne Steder, kan Rederne findes, omend sjældent, i hule Træer. Paa Øerne findes Reden gerne under knækkede og opskyllede Rør og mellem højt Græs paa lignende Steder som den Toppede Skalleslugers. Disse 2 Arter benytter ofte hinandens Reder, og det er ingen Sjældenhed at finde 1—2 Æg af Skalleslugeren i Gravandens Rede og omvendt. Det største Antal findes i Melteskov ved Even, hvor man paa Engen kan tælle 20—30 Gravænder; kommer man forsigtigt sejlende op ad Aaen, kan man komme dem ret nær og faa rig Lejlighed til at betragte disse pragtfulde Fugles Parringsleg. De Par, der yngler inde paa Land, begynder Æglægningen sidst i April og først i Maj; jeg har fundet en Rede, som Ællingerne havde forladt $^{25}/_5$; men de Par, der yngler paa Øerne, er oftest noget senere paa Færde, da man ofte træffer ganske smaa Ællinger $^{1}/_8$.

Paa Store Holm yngler eller forsøger aarligt 3—4 Par at yngle, men jeg har endnu aldrig set dem udruge et Kuld Æg derovre; de lægger nemlig altid Æggene paa fugtig Bund og forlader dem saa i Reglen, inden Kuldet er fuldtalligt. Maaske drejer det sig ogsaa om yngre Fugle; jeg fandt $^{10}/_6$ 1936 paa Store Holm en ren »Sammenskudsrede«, hvori der

fandtes 10 Æg af Gravand, stammende fra mindst 2 forskellige Hunner, 1 Æg af Toppet Skallesluger samt 2 ubestemmelige Andæg. Ægantallet 10—15.

Først i August forlader de fleste flyvefærdige Gravænder Fjorden. Paa samme Tid trækker ogsaa en Del over i Smaaflokke paa 10—12 Stykker. Enkelte kan dog træffes paa Fjorden hele Efteraaret. De étaarige, ikke ynglende Fugle, opholder sig i Smaaflokke langs Kysten hele Sommeren.

Fredning samt den indskrænkede Jagttid fra Motorbaad har forøget Bestanden meget. Der blev tidligere skudt Masser af ikke flyvefærdige Ællinger fra Motorbaad de første Dage af August, og endnu falder vel af og til en Gravand, men det er intet mod tidligere.

Knopsvane, *Cygnus olor*. Yngler endnu ikke her i Syd-sjælland, men det er dog ikke usandsynligt, at den ad Aare atter kan tælles blandt vore Ynglefugle. Næsten aarligt opholder der sig et Par her ved Tubæk Sø. I 1936 blev de her til ¹⁶/₅. Paa Jungshoved Fjord træffes ligeledes aarligt 1—2 Par, men heller ikke dér har den, mig bekendt, endnu forsøgt at yngle. Paa Fjorden træffes hele Sommeren Smaaflokke af ikke yngledygtige Individuer.

Sangsvane, *Cygnus cygnus*. I strenge Vintre forekommer en Del paa Fjorden.

Pibsvane, *Cygnus bewickii*. Sjælden. Skudt ved Fed ²⁶/₁₀ 1924.

Troldand, *Nyroca fuligula*. Yngler næppe. Ganske vist har jeg truffet gamle Fugle ved Tubæk, Even og Snesere Sø hele Sommeren, ligesom jeg ofte har skudt den paa Fjorden de første Dage af August (kun gamle Hanner).

Ankommer paa Efteraarstræk i Oktober. Opholder sig paa Fjorden hele Vinteren. Ses sjældent ved Søerne, før Isen er forsvundet, men det er vel Ufred, der holder dem borte om Efteraaret. I Tubæk Sø findes i Marts Flokke paa 2—300 Stkr. Sidst i April begynder de at forsvinde, og i Løbet af den første Uge af Maj er alle borte.

Taffeland, *Nyroca ferina*. Yngler faatalligt og ustadigt. Har truffet den i Yngletiden ved Even og i Snesere Sø, men

jeg har dog aldrig set dens Yngel disse Steder, og jeg tvivler meget paa, at den yngler dér til Stadighed.

I 1934 ynglede 2 Par i Tubæk Sø; jeg fandt den ene Rede med 5 Æg $^{16}/_5$ paa en sivbevokset Hængedyndstange. Den $^{22}/_5$ rugede den paa 7 Æg; denne Hun vilde aldrig flyve fra Reden. Hver Gang, man nærmede sig denne, gled den ganske stille ned fra Reden og svømmede bort. I de store Flokke af Troldænder, der aarligt opholder sig her ved Tubæk Sø, findes altid nogle enkelte Taffelænder. Paa Fjorden træffes den ogsaa, men aldrig i saa store Flokke som Troldanden.

Bjergand, *Nyroca marila*. Almindelig Vintergæst, der er langt mere tillidsfuld end Troldanden. Kommer sjældent i ferskt Vand.

Hvinand, *Bucephala clangula*. Almindelig Vintergæst paa Fjorden. Træffes af og til ved Tubæk Sø, især i strenge Vintre.

Havlit, *Clangula hyemalis*. Almindelig Vintergæst; kommer sjældent nær Kysten.

Sortand, *Oidemia nigra*. Almindelig, men kommer sjældent ind paa Fjorden.

Fløjsand, *Oidemia fusca*. Holder sig ligeledes langt fra Kysten. Forekommer langt mere sparsomt end foregaaende. Jeg skød 1 Stk. ud af en lille Flok ved Fed $^{19}/_9$ 1926.

Ederfugl, *Somateria mollissima*. Sidst i September indfinder den sig i Farvandene, hvor den opholder sig hele Vinteren. I Oktober—November ses ofte store Flokke trække over.

Stor Skallesluger, *Mergus merganser*. Sydsjælland har jo altid hørt til den Store Skalleslugers faa Ynglepladser her i Landet og er det stadigt; blot er der sket den Forandring, at den er taget ganske betydeligt til i de sidste 10 Aar. Tidligere forekom kun enkelte Par ude ved Kysterne, men nu træffes den ogsaa langt inde i Landet ved Søer og Aaer. Sætter jeg Antallet af Ynglefugle i Præstøs Nærhed til 20—30 Par, er det ingenlunde for højt. Æglægningen begynder normalt først og midt i April. Jeg har dog $^{16}/_5$ 1921 truffet ca. 10 Dage gamle Ællinger paa Fjorden. Sene Kuld kan ogsaa træffes,

om end sjældent. Jeg saa $\frac{20}{6}$ 1934 Anden med faa Dage gamle Ællinger ved en af Lekkendesøerne. Saa længe Kuldet ikke er fuldtalligt, ligger Æggene gerne begravet i trøsket Træ, saa man næsten ikke kan se dem, og de er meget snavsede; men saa snart den begynder at ruge, er de omgivet af en Mængde Dun. Jeg har aldrig i nogen Rede truffet saa mange Dun som i den Store Skalleslugers. Forlades Æggene i længere Tid, dækkes de i Reglen, men jeg har dog ofte om Morgenen, naar Reden forlades for kortere Tid, set Æggene udækkede. Hunnen foretager nemlig om Morgenen, hyppigst i Tiden mellem Kl. 4 og 6, en lille Flyvetur. Det er meget interessant at se den komme tilbage fra en saadan Tur. Er Hullet meget aabent, styrter den sig lige ned i det; hvis det derimod er snævert, sætter den sig som en Spætte paa Stammen, idet den paa spættevis hager sig fast, medens den stemmer Halen mod Stammen. Efter at have set sig lidt omkring, dykker den saa ned. De fleste rugende Hunner holder meget fast paa Reden og hvæser og kan endog hakke efter Fredsforstyrren. Den er ligeledes vanskelig at faa til at forlade Æggene. Et Par havde i flere Aar beboet en hul Pil, der kun stod 1 m fra en meget befærdet Sti. Redehullet var meget aabent, sad ca. $1\frac{1}{2}$ m oppe og var 1 m dybt. Nogle Drengene havde opdaget Reden og havde kastet Pinde ned til den rugende Hun, men den arrangerede blot Pindene i en Krans uden om Dunene og fortsatte sin Rugning, indtil der kom Ællinger. Jeg har fundet dens Rede i 1—6 m Højde og snart i vidt aabne Huller, snart med meget snævert Indgangshul. De fleste Par yngler her i hule Pile, som der jo findes mange af, ogsaa helt ude ved Stranden. Jeg har aldrig fundet dens Rede paa Jorden. I en af Skovene ved Stranden fandt jeg dens Rede med 5 Æg i en Bøg. I samme Hul, men noget højere oppe, boede et Par Alliker; sidstnævnte blev alligevel de stærkeste, og Skalleslugeren forlod Reden. Jeg har aldrig set, hvorledes Ællingerne kommer ud af Hullet, men de bliver vel kaldt ud, og naar Reden er dyb, maa Hunnen vel hjælpe dem op. En Morgen tilsaa jeg en Rede, der skulde indeholde 12 Æg. Der var kun 6 og Skaller af de andre, og Anden var borte. Næste Dag rugede Anden, og den tredie Dag var ogsaa de 6 sidste Æg udruget. Det er ellers meget sjældent at se smaa Ællinger,

uden at Moderanden er hos dem. I dette Tilfælde maa de først udrugede Ællinger have klaret sig selv i 1—2 Døgn.

Ægantallet normalt 11—13, dog har jeg én Gang set 18 Æg i en Rede. De gamle Redepladser, der har været benyttet gennem flere Aar, er tidligst belagt med Æg. Først længere hen paa Foraaret træffes den ved Aar og Søer. Jeg antager, at de gamle Fugle tager de bedst beliggende Redepladser, og de yngre Fugle maa søge længere bort. Her paa Eggen har jeg aldrig fundet dens Rede, uden at der har været Vand i Nærheden. Andre Steder, f. Eks. ved Vemmetofte, er der jo langt til Vand. Anden maa da foretage en lang og meget farefuld Vandring med de smaa.

Saa snart Ællingerne er udrugede, forlades Ynglepladserne, og de drager bort fra Kysten.

Om Vinteren forøges Antallet betydeligt.

Toppet Skallesluger, *Mergus serrator*. Yngler almindeligt paa Øerne, men meget sjældent paa Kysten. 2—3 Par paa Lille Holm, hvor Rederne findes i Udkanten af Hættemaagekolonien. Nogle Par paa Store Holm og Maderne. Sidstnævnte Sted findes Rederne under Tjørnebuske. Det største Antal findes dog paa Ægholm og Degneholm i Bøgestrømmen.

Æglægningen begynder normalt sidst i Maj. Jeg har dog set rugede Æg $^{28}/_5$ og friske Æg langt hen i Juli.

Ægantallet hyppigst 9—12, sjældent over eller under dette Antal. Forlader Skalleslugeren Reden, inden Æglægningen er endt, dækker den altid Æggene med Redematerialet. Foruden i Gravandereder har jeg engang $^{18}/_6$ 1927 fundet ét af dens Æg i en Graaanderede paa Ægholm.

SCHOLTENS Beretning om, at denne Skalleslugerart er fanget paa Reden i et hult Træ, beror sikkert paa en Forveksling med den forrige Art.

Graagaas, *Anser anser*. Yngler nu ikke mere her paa Eggen, efter at Sallerup- og Køng Moser er udtørret. Tidligere ynglede flere Par begge Steder. $^{30}/_4$ 1922 fandt jeg en Rede med 5 Æg i Sallerup Nor. Reden var anbragt i en meget tæt Rørholm i en ca. 1 ha stor lavvandet Sø. Samme Aar saa jeg en Rede i Køng Mose, der havde været benyttet. Denne Rede var af meget store Dimensioner og havde sikkert været be-

nyttet i mange Aar. $17/5$ 1934 fandt jeg en forladt Rede med 2 Æg i Tubæk Sø. Reden var anbragt mellem Siv og Vidiebuske. Gaasen saa jeg intet til. Vandstanden er i Foraarstiden meget høj, og Søen og det oversvømmede Areal meget stort, men først i Maj sænkes Vandstanden ca. 60 cm. Dette har maaske bevirket, at de har forlagt Residensen. Jeg har dog tidligere i Marts 1924 og 1925 set et Par Graagæs i Søen.

For 10—15 Aar siden saa man langt hyppigere Graagæs paa Fed og Maderne, hvor de kunde træffes til langt ud paa Efteraaret, men nu er det sjældent at se dem. Paa Træk over Land ses de ogsaa mindre hyppigt.

Knortegaas, *Branta bernicla*. Almindelig paa Træk; enkelte kommer sidst i September, men Hovedtrækket kommer først i Oktober. Antallet varierer dog meget fra Aar til Aar. I 1934 var der ualmindelig mange først i Oktober. De fleste forsvinder ret hurtigt i Løbet af en Uge eller 2, men enkelte bliver dog tilbage og overvintrer.

Naar Knortegæssene kommer om Efteraaret, er de meget lidt sky, og især hvis de gamle er skudt, tager de unge meget lidt Notits af Baade. Mange Flokke trækker dog over uden at gøre Ophold. Undertiden har jeg set dem fouragere paa Maderne, men jeg synes dog ikke, at de træffes mere paa Land nu end tidligere. I Foraarstiden kommer de sjældent ind paa Fjorden, men holder sig ude i Bøgestrømmen.

Bramgaas, *Branta leucopsis*. Skød én i min Eng $21/10$ 1928; den var alene.

Set 4 paa Maderne $8/4$ 1934.

Agerhøne, *Perdix perdix*. Yngler almindeligt, men Bestanden er i stadig Af- og Tiltagende. Sidst i 20erne var Bestanden meget lille. I Jægerkredse drøftedes stærkt, hvad Aarsagen kunde være. I 1930 mærkedes en Stigning, og i de følgende Aar, hvor der var gode Vejrforhold i Udvlæknings-tiden, voksede Bestanden kolossalt, men synes nu at have kulmineret. Et Agerhøsepar synes at kræve 15—25 ha. Jeg har mange Gange set, at der har været Flokke paa en halv Snes hele Vinteren; men saa snart de bliver udparrede, bliver der kun 1 Par tilbage. I de senere Aar er der indført en Del

Høns fra Bøhmen. Disse Høns synes at være mere vilde end den hjemlige Race og er mere tilbøjelige til at holde sammen i store Flokke; jeg saa en Novemberdag i 1930 en Flok paa over 100 Stkr. paa min Mark.

Dværglappedykker, *Podiceps ruficollis*. Jeg har aldrig truffet denne Art her i Sydsjælland; men da den fører en meget skjult Tilværelse, er det jo muligt, at den forekommer alligevel.

Sorthalset Lappedykker, *Podiceps nigricollis*. Jeg har kun truffet den én Gang, idet jeg ³⁰/₄ 1934 kom ganske nær til et Individ i Even.

Rødhalsset Lappedykker, *Podiceps griseigena*. Yngler, men faatalligt og ustadigt. Jeg fandt dens Rede i Køng Mose i Maj 1925. Ynglede i Tubæk i 1926 og 1933, men ikke de mellemliggende Aar. Set den ved Lekkendesøerne Juni 1934. Ankom til Tubæk ¹³/₄ 1934 og ¹⁶/₄ 1935. Til Tider kunde der være 5—6 Stykker, men de forsvandt i Løbet af Maj Maaned uden at have forsøgt at yngle. I 1936 og 1937 har der ingen været i Søen. Stemmen kan jo høres paa meget lang Afstand, saa det er ganske udelukket, at den kan have været der. Rederne her i Søen var anbragt svømmende ude midt i Søen, kun hæftede til enkelte Rørstængler. Rugningen begynde sidst i Maj.

Efteraar og Vinter træffes enkelte paa Fjorden, men altid enkeltvis.

Toppet Lappedykker, *Podiceps cristatus*. Yngler flere Steder og er ret konstant, saaledes ved Tubæk 1 Par, Even 1—2 Par, Snese 2—4 Par, Lekkende 1—2 Par. Endvidere har jeg set den i Hulemose Sø ved Nyraad. Ankommer midt i April. Æglægningen foregaar sidst i Maj, undertiden dog først i Juni. Ægantallet 3—4. Rederne anbringes mellem enkelte spredte Rør eller lige uden for Rørbræmmen.

Sortstrubet Lom, *Colymbus arcticus*. Ses ofte allerede sidst i Oktober i Smaaflokke paa 3—4 Stykker.

Rødstrubet Lom, *Colymbus stellatus* Den har jeg kun set enkeltvis.

Engsnarre, *Crex pratensis*. Høres nu aldrig mere her paa Egnen. Jeg hørte den 2—3 Steder i 1921. Forekommer ret almindeligt paa Efteraarstræk, hvor den da oftest træffes i Roemarker.

Rørvagtel, *Porzana porzana*. Jeg har truffet den flere Gange i August ved Even, saa der er Sandsynlighed for, at den yngler dér.

Vandrikse, *Rallus aquaticus*. Yngler flere Steder her paa Egnen. En enkelt Gang set ved Tubæk. Fundet et af Krager ituhakket Æg ved Even. Endvidere har jeg fundet dens Rede nogle Gange paa Store Holm, hvor den yngler hvert Aar. Reden er her skjult i tørt, fjorgammelt Græs lige inden for Rørbræmmen. I et tuet Terrain, inde bag Jungshoved Fjord, har jeg ligeledes fundet dens Rede skjult i høje Startuer. Langt det største Antal fandtes tidligere i Køng Mose, hvor Rederne var anbragt i store Knivgræstuer ca. 25 cm over Vandet og oftest paa en Vandstand paa 20—40 cm. Ægantallet gerne 9. Fuldtalligt Kuld først og midt i Maj.

Forlader os sidst i August.

Rørhøne, *Gallinula chloropus*. Yngler almindeligt og talrigt overalt. Baade ved Fjorden og i større og mindre Moser findes den, endog ved ganske smaa Mergelgrave kan den yngle. Paa Store og Lille Holm findes aarligt en Del Par. Rederne anbringes her ganske aabent, ligesom Blishønsere der mellem Rørstubbe. Æglægningen foregaar gerne noget senere her, da der ikke er ret meget Dækning tidligt paa Foraaret. Man ser sjældent fuldtallige Kuld før sidst i Maj, medens den paa Land ofte begynder Rugningen midt i Maj. Ægantallet svinger mellem 5—11; hyppigst 8—11, dog kan der selv i første Kuld undertiden kun findes 5 Æg. Der var saaledes i Maj 1937 en Rede i Tubæk Sø, kun ca. 30 m fra mit Kontorvindue; den Rede kunde jeg følge lige fra Begyndelsen, og i denne blev der kun lagt 5 Æg. Rørhønen begynder Rugningen, inden Kuldet er fuldtalligt, hvorfor der ofte kan være 2—3 Dages Forskel paa Ungerne. Hvor den yngler i smaa Vandhuller med nedhængende Grene, er Reden gerne anbragt mellem disse. Jeg fandt ¹⁴/₅ 1921 i Jydegaardens Mose en Rede

med 11 Æg, hvoraf de 2 var saa store som almindelige Blishøneæg. I Yngletiden Maj—August ser man meget lidt til Rørhønen. Den holder sig da gerne skjult mellem Siv og Rør og forraader kun sin Nærværelse ved Stemmen. Hen i August begynder Rørhønsene at vise sig paa aabent Vand, og jo længere man kommer hen paa Efteraaret, desto hyppigere træffes de og bliver mere tillidsfulde og kommer da hyppigt paa Land for at søge Føde. I Tubæk Sø opholder sig hver Vinter 30—40 Stkr. De overnatter i Rørene ligesom Stære, men maa dog have 2—3 Rørstængler samlet, for at disse kan bære dem. I et Par Aar havde jeg en Bunke Tjørn liggende ca. 60 m fra Søen. I denne Kvasbunke opholdt de sig hele Vinteren, baade Dag og Nat. Jeg fodrede dem med Kartoffelaffald, som de var meget ivrige efter. I strenge Vintre søger de ofte ind i Huse og Skure, især i Snestorm. Antallet svinder i Vinterens Løb ind til godt det halve. Jeg havde længe haft en Natugle, der tilbragte Dagen i et Skur i Grusgraven, mistænkt for at være medvirkende Aarsag dertil, og en Februar-morgen saa jeg den komme flyvende med en hovedløs Rørhøne, som endnu var ganske varm.

Blishøne, *Fulica atra*. Yngler talrigt paa passende Lokalteter, men da den kræver mere aabent Vand end Rørhønen, findes den kun paa Fjorden og i større Moser og Søer. Ved Tubæk yngler 10—15 Par, ved Even 30—40 Par og paa Fjorden mindst to Hundrede Par. Saa snart Isen er borte, indfinder den sig paa Ynglepladserne. De fleste lægger Æg første Uge i Maj. Jeg har set rugende Blishøne i Barmosen ved Ørslev $\frac{2}{4}$ 1934. Paa Fjorden foregaar Æglægningen sjældent før i sidste Halvdel af Maj, men langt senere kan der findes friske Æg. Jeg har set faa Dage gamle Kyllinger $\frac{25}{8}$. Ægantallet hyppigst 7—9; i 3—400 Reder har jeg kun set 10 Æg i to.

Først i September er næsten alle Blishønsene borte fra Ynglepladserne. Man kan da træffe Flokke paa flere Tusinde paa Fjorden og i Bøgestrømmen, hvor de opholder sig hele Vinteren. Bliver denne streng og langvarig, sætter mange af dem Livet til, og man kan undertiden se flere Hundrede frosset fast i Isen.

Blishønen er meget forhadet af de fleste Jægere, idet de paastaar, at den ødelægger Andebestanden.

Ganske vist er den en meget stridbar Fugl, men det er mest indbyrdes, de slaas. Jeg har aldrig set dem forulempe Ællinger, og det er almindeligt, at der er mange Ænder, hvor der er mange Blishøns. Selvfølgelig bliver en And fordrevet, naar den kommer for nær Blishønens Rede, men holder den sig i passende Afstand, gør Blishønen den ingen Fortræd, og der er jo gerne Ynglepladser nok til dem begge.

Vibe, *Vanellus vanellus*. Yngler almindeligt overalt. Ankommer fra Midten af Februar til først i Marts. De først ankomne holder sig i Smaaflokke, men midt i Marts er de gerne paa Ynglepladserne. Rederne anbringes snart paa fugtig Bund, snart højt og tørt. Baade i Kartoffelmarken, Roe- og Sædmarken kan den findes. Tidligste Kuld $31/3$; men da mange Reder ødelægges ved Arbejdet i Marken, kan der findes friske Æg langt ind i Juni. Ægantallet er saa at sige altid 4, dog lægges der ofte kun 3 Æg i Juni. Jeg har dog ogsaa en enkelt Gang set 3 i det først lagte Kuld. Jeg fandt $15/4$ 1926 i min egen Eng en Rede med 5 Æg. Midt i Juni er de fleste Unger flyvedygtige og forlader Ynglepladsen. De holder saa sammen i Flokke, der bliver større og større, jo længere man kommer hen paa Sommeren. De fleste forlader os i Oktober, men selv i November kan der endnu findes Smaaflokke, og i December kan man træffe en enkelt. Det seneste Tidspunkt, jeg har set en Vibe, er $27/12$.

Paa Foraarsstrækket kan den træffes i store Flokke ved Kysterne.

Strandhjejle, *Squatarola squatarola*. Træffes aarligt paa Træk i August—September paa Fed og paa Maderne. Sjældent sammen med andre Arter.

Hjejle, *Charadrius apricarius*. Forekommer aarligt paa Efteraarstræk; der bliver gerne nogle til hen i November eller endnu længere. Hyppigst enkeltvis eller nogle faa sammen.

Lille Præstekrave, *Charadrius dubius curonicus*. Jeg har kun én Gang truffet denne Art, idet jeg saa et Par i en Grus-

grav ved Vordingborg først i Maj 1938; det forsvandt igen uden at yngle.

Stor Præstekrave, *Charadrius hiaticula*. Yngler almindeligt. Ankommer sidst i Marts. Enkelte Par yngler paa sandede Marker nær Kysten, men Hovedparten findes paa Maderne og Fed. Paa de med kraftigt Græs bevoksede Øer: Store Holm, Lille Holm, Degneholm og Ægholm findes den ikke. De første Kuld findes omkring 1. Maj og undertiden lidt tidligere, men langt hen i Juni kan der findes friske Kuld, som dog vel nok ofte, men ingenlunde altid, hydrører fra 2. Kuld.

Ægantallet 4, men jeg har dog set den nøjes med 3 i de sene Kuld. Jeg ved ikke, om det er en Tilfældighed, men de tidligste Kuld har jeg altid fundet i en tør Kokasse oppe paa Øen, medens de senere Kuld i Reglen findes mellem Sand og Smaasten ved Stranden. Maaske er der mere lunt i Kokassen i Foraarstiden.

Først i August er næsten alle Præstekraver borte.

Hvidbrystet Præstekrave, *Charadrius alexandrinus*.

Denne Art har jeg aldrig truffet her i Sydsjælland, og jeg tvivler meget paa, at den, som anført af SCHOLTEN, skulde have ynglet i Sallerup Nor, som jo var en Mose og fuldstændig uegnet til Yngleplads for denne Fugl.

Stenvender, *Arenaria interpres*. Yngler kun paa Ægholm i Bøgestrømmen, hvor der aarlig fandtes 1 Par, men i de senere Aar er den tiltaget, idet der i 1937 var 2 Par, og i 1938 fandt jeg endog 3 Reder med Æg. Rederne mellem Sten, undertiden godt skjult under store Skræppeblade, men hyppigst ligger de ret frit. Æglægningen begynder sidst i Maj. At det er de samme Par, der indfinder sig Aar efter Aar, kan man se paa Æggene. Baade i 1937 og 1938 har jeg set Æg af det samme Par, som jeg fandt Reden af ved mit første Besøg i 1927. Jeg ved ikke, om det er for Tidsfordriv, eller fordi Stenvenderhunnen er særlig kritisk, at Hannen skraber saa mange Redeskaale, men et Par kan ofte have 10—12 ubenyttede Redeskaale.

Forekommer ikke sjældent ved de andre Øer i Træktiden.

Strandskade, *Haematopus ostralegus*. Paa Store Holm yngler næsten aarligt et Par, paa Ægholm 1—2 Par, paa Fed nogle faa Par; men langt det største Antal findes dog paa Maderne, hvor jeg vil anslaa Antallet til ca. 25 Par, men det synes dog at være gaaet noget tilbage i de senere Aar. Jeg fandt $\frac{14}{5}$ 1933 9 Reder med Æg og $\frac{10}{5}$ 1934 12 Reder med Æg paa Øen. Allerede i de sidste Dage i April kan den begynde paa Æglægningen. Det tidligste Tidspunkt for Fund af Æg er $\frac{27}{4}$ 1921; men Hovedparten lægger Æg i første Halvdel af Maj, dog kan der ogsaa findes friske Æg ind i Juni. Æg-antallet lige hyppigt 3 og 4. Rederne anbringes paa den høje, tørre Del af Øen og er meget synlige.

Først og midt i August forlader de fleste Strandskader Ynglepladserne, men en enkelt kan dog træffes til helt hen i November. Fra sidst i Juli til midt i August gaar et mægtigt Træk af Strandskader herover; de kommer i Flokke paa 20—100 fra Nordøst. Paa gode Trækdage kommer der Flokke hele Dagen igennem, men flest i Morgentimerne. Disse Flokke trækker altid over uden at gaa ned.

Smaaspove, *Numenius phaeopus*. Kommer aarligt paa Træk i August. Forekommer enkeltvis eller i Smaaflokke, undertiden sammen med Kobbersnepper.

Storspove, *Numenius arquatus*. Allerede i sidste Halvdel af Juni kommer de første paa Træk, men Trækket varer langt ind i August. Enkelte kan dog træffes langt hen paa Efteraaret; saa sent som i December har jeg undertiden truffet Storspoven. De trækkende Flokke slaar sig ofte ned for at fouragere og hvile ud. I April høres de ofte trække om Natten, men det er sjældent at se dem ved Kysten i Foraarstiden.

Lille Kobbersneppe, *Limosa lapponica*. Enkelte forekommer aarligt paa Træk i August; ses ofte sammen med Smaaspove og Islandsk Ryle.

Mudderklire, *Tringa hypoleucos*. Paa Efteraarstrækket ankommer den midt i Juli og bliver her til hen i September. De fleste træffes paa Fjorden, men heller ikke sjældent ved mindre Vandløb. Man ser sjældent mere end 1 eller 2 sammen. Først i Maj ser man atter Mudderkliren, men Foraarstrækket

er langt mere ustadigt, da det ikke er hvert Aar, den ses. Ofte ser man Smaaflokke om Foraaret.

Tinksmed, *Tringa glareola*. Forekommer kun sjældent paa Efteraarstræk; jeg har kun truffet den 2 Gange i August paa Store Holm.

Svaleklire, *Tringa ochropus*. I August træffes den enkeltvis ved Vandløb og paa Store Holm; sidste Sted ses der gerne Flokke paa 20—30 Stykker.

Sortklire, *Tringa erythropus*. Træffes aarligt i August—September paa Fjorden, hvor de gerne holder sammen i Flokke paa 4—6 Stykker. Paa Foraarstrækket kommer den først i Maj, men ses da kun enkeltvis.

Hvidklire, *Tringa nebularia*. Almindelig paa Træk i August paa Fjorden; den er mest sky af alle Klirearterne.

Rødben, *Tringa totanus*. Almindelig som Ynglefugl. Den findes paa alle græsbevoksede Smaaøer samt paa Strandengene; undertiden træffes ogsaa enkelte Par inde i Moserne. Ankommer først i April. Talrigst findes den paa Store Holm, hvor der er ca. 20 Par. Jeg har ofte fundet 10 Reder paa et Par Timer. Æglægningen begynder normalt først i Maj, men enkelte Par har dog fuldtalligt Kuld sidst i April (tidligste Kuld $\frac{25}{4}$). Da Rødbenet gerne anbringer sin Rede paa et Sted, hvor den ikke forstyrres af Kreaturer eller ved Markarbejde, træffes sjældent Æg efter Maj.

Rederne anbringes gerne i tæt Græs, dog findes de tidligste Kuld gerne paa Tuer. Nogle Reder er meget skjult, med Græsset helt trukket sammen over Reden, medens andre ligger ret aabent. Fandt $\frac{12}{5}$ 1938 paa Maderne en Rede med 3 Æg af denne Fugl og 4 Ryleæg; Rødbenet rugede. Ægantallet altid 4.

I Løbet af Juli er de borte fra Ynglepladserne, men erstattes af et nordfra kommende Træk.

Brushane, *Philomachus pugnax*. Yngler paa Store Holm og paa Nyord mellem Møen og Sjælland; der findes 10—15 Par hvert Sted. Tidligere er der fundet adskillige Par i Køng Mose og Sallerup Nor. Ankommer først i Maj. Æglægningen

finder normalt Sted i sidste Halvdel af Maj, men jeg fandt dog et fuldtalligt Kuld d. $\frac{8}{5}$ 1936. Rederne anbringes paa samme Maade som hos Rødbenet, men altid i friskt, grønt og tæt Græs. Hunnen forlader Reden, naar man gaar i Land paa Øen, og hvis Æggene er friske, ser man intet til den; er de derimod rugede, kredser den gerne i store Buer uden om Redestedet. Den er da stedse tavs. Hannerne udkæmper deres Kampe paa en bar Plet midt paa Øen eller paa en Engstrækning paa Kysten ca. 200 m derfra. I Løbet af Juli forlader de Øen og ses ikke mere.

Klyde. *Recurvirostra avosetta*. Yngler flere Steder, paa Maderne saaledes 10—12 Par, paa Fed 3—4 Par, paa Store Holm 1 og paa Nyord op mod en halv Snes Par, men Antallet svinger dog noget fra Aar til Aar.

Jeg fandt $\frac{10}{5}$ 1938 8 Reder paa Maderne med fuldtalligt Kuld. Ankommer sidst i April. Æglægningen begynder gerne i første Halvdel af Maj, men da Rederne er meget synlige, bliver der ofte ødelagt en Del, saa det er ikke sjældent at træffe Æg i Juni. Den ynder, ligesom Strandskaden og Præstekraven, at benytte en gammel Kokasse som Underlag for Reden. Selv om der kun er faa Par, vil de gerne ruge sammen, og der findes gerne 2—4 Reder nær ved hinanden. Der er vel ingen Fugl, der forstaar at spille Komædie som Klyden, naar man kommer nær dens Rede, selv Præstekraven bliver her den lille. Ægantallet 4, dog fandt jeg $\frac{25}{5}$ 1919 en Rede paa Maderne med 5 Æg. I 1935 saa jeg flere Kuld Unger allerede $\frac{26}{5}$. I Løbet af Juli forsvinder de alle, og det er sjældent at træffe en enkelt Fugl i August.

Islandsk Ryle, *Calidris canutus*. Kommer paa Træk i August og holder til i Smaaflokke paa Maderne og paa Fed. Bliver her kun 1—2 Uger.

Antallet varierende fra Aar til Aar.

Krumnæbbet Ryle, *Calidris testacea*. Træffes af og til ved Maderne sammen med den alm. Ryle.

Sortgraa Ryle, *Calidris maritima*. Nogle Stykker eller Smaaflokke forekommer aarligt sammen med den almindelige Ryle i August.

Ryle, *Calidris alpina*. Yngler almindeligt, men faatalligt. Paa Store Holm findes undertiden et enkelt Par, ligeledes findes enkelte Par paa Fed. Det største Antal findes paa Maderne, hvor der yngler 5—6 Par. Rylen ankommer tidligt, da den allerede ses først i April. Æglægningen foregaar fra sidst i April (tidligste Kuld $27/4$) til langt hen i Juni. Reden anbringes gerne paa eller i Siden af en Tue, naar det drejer sig om de tidlige Kuld. Længere hen paa Aaret findes den gerne i kort, tæt Græs. Reden ligner meget en Lærkerede. Ægantal 4, dog har jeg i Juni Maaned undertiden set den nøjes med 3. Om vore egne Ryler trækker bort, inden de nordlige ankommer, tør jeg ikke afgøre, men Antallet forøges betydeligt i August. I denne Maaned er der stort Træk; Fuglene opholder sig her nogle Dage, inden de drager videre. I Oktober Maaned svinder Antallet stærkt, men Smaaaflokke kan dog træffes helt ind i November og December. Selv om der er ret stort Træk, ser man aldrig de kæmpemæssige Flokke, der kan træffes paa Jyllands Vestkyst. En Del ynglede tidligere i Køng Mose og Sallerup Nor.

Enkeltbekkasin, *Limnocyptes minimus*. Forekommer aarligt paa Efteraarstræk; den kommer gerne senere end Horsegøgen, da den sjældent ses i September. Hovedparten er borte igen først i November, men enkelte bliver her helt hen i December. Den træffes baade i Enge, Roemarkers samt paa fugtige Steder paa Græs og Stubmarker. Den holder meget haardt, og flere Gange har min Hund taget Fugle, som ikke vilde flyve op. Selv for Skud reagerer den ikke ved at flyve op.

Horsegøg, *Capella gallinago*. Yngler almindeligt, men er naturligvis ikke talrig, nu da snart alle Moser og Enge bliver tørlagt. Der yngler 2—3 Par ved Even, noget lignende ved Tubæk samt enkelte Par hist og her ved Moser og Enge. Det største Antal findes ved Bunden af Jungshoved Fjord, hvor der nok findes 6—8 Par. Den ankommer sidst i Marts. Reden anbringes gerne paa en Tue paa fugtig Bund, men kan dog ogsaa findes paa flade Enge. Tidligste Kuld $9/5$, men mange Par yngler dog meget senere. Selv om jeg har fundet Æg i Juli, yngler den dog neppe mere end én Gang.

Ogsaa ved Reden opfører de sig meget forskelligt. Enkelte

forlader Reden, længe inden man kommer til denne; men de fleste flyver først op, naar man er nogle faa Meter fra dem. I Almindelighed forlades Reden uden en Lyd, men enkelte frembringer den samme Lyd, som man hører, naar en Bekkasin bliver stødt op i Træktiden. I Yngletiden ses Hannen ofte siddende paa Hegnspæle eller i forkrøblede Træer. Sidst i September kommer Efteraarstrækket, men det varierer meget fra Aar til Aar, og Opholdet er sjældent langvarigt. Enkelte kan dog træffes helt ind i December og endog midt om Vinteren, hvis denne er mild.

Skovsneppe, *Scolopax rusticola*. Forekommer aarligt paa Træk baade Foraar og Efteraar, men sjældent talrigt; det er dog Vejret, der er Aarsag dertil, da den i gunstigt Vejr trækker over. Træffes ikke sjældent ude i Markhegn. Undertiden overvintrer enkelte.

Hættemaage, *Larus ridibundus*. Yngler almindeligt. Paa Lille Holm findes en Koloni paa 2—3000 Par. Nogle af dem er fortrukket til Store Holm, hvor der findes 1—200 Par. Desuden findes ca. 50 Par paa Ægholm. Tidligere var der store Kolonier i Køng Mose og Sallerup Nor. Ankommer i Marts, men enkelte overvintrer dog. Æglægningen begynder omkring $\frac{20}{4}$ paa Lille Holm. Ægtalet 3 i de første Kuld, men da der bliver indsamlet Æg derovre, ruger de ikke sjældent paa 2. Æggene varierer meget i Størrelse og Farve. Grundfarven kan være blaalig, graalig, gullig og brunlig, og Pletterne kan variere i det utrolige ja helt mangle. Størrelsen ligger mellem 47 og 60 mm i Længden og 35—40 i Bredden. Dværgæg kan være som Stæreeæg. Der findes i Hundredevis af døde Unger i Kolonien i alle mulige Størrelser, saa de gamle maa vel ikke kunne skaffe tilstrækkelig Næring. I Løbet af August er Øen blevet forladt af Maagerne, og Hovedparten af dem forsvinder i denne Maaned.

Stormmaage, *Larus canus*. Yngler paa Store Holm, Maderne, Fed og Ægholm; med Undtagelse af Ægholm, hvor der findes ca. 100 Par, er der kun enkelte Par spredt paa de andre Øer. Rederne ligger gerne i lidt opskyllet Tang nær Kysten, men kan dog ogsaa findes inde midt paa Øerne.

Ægantallet gerne 3, i omlagte Kuld hyppigt 2. Æggene lægges normalt i sidste Halvdel af Maj; jeg har dog set Æg $\frac{1}{5}$. Da mange Kuld bliver ødelagt, findes Æg langt ind i Juni. Mange Stormmaager overvintrer.

Sølvmaage, *Larus argentatus*. Yngler ikke i Sydsjælland. Skal have ynglet paa Ægholm, men selv har jeg aldrig truffet den dér, saa der foreligger sikkert en Forveksling med Stormmaagen, selv om der jo er en Mulighed for, at et enkelt Par har forvildet sig derover fra det nærliggende Ulfshale, hvor der er en lille Koloni. Træffes hyppigt Efteraar og Vinter.

Svartbag, *Larus marinus*. Træffes paa Fjorden hele Aaret, men flest Efteraar og Vinter, da der paa denne Aars-tid ses mange gamle udfarvede Fugle, medens det mest er Ungfugle, der træffes om Sommeren.

Dværgterne, *Sterna albifrons*. Yngler kun paa Maderne, hvor der hvert Aar findes en Snes Par. De benytter samme Terrain Aar efter Aar, nemlig en smal, ubevokset Sandstribelike ud til Vandet. Æggene lægges ganske uden Underlag; Antallet altid 3, dog nøjes den ofte med 2 i de omlagte Kuld.

De tidligste Kuld set $\frac{6}{5}$ 1934, men da Æggene ligger meget udsat, bliver mange traadt i Stykker af løsgaaende Kreaturer. Den lægger da ofte om 2—3 Gange, og de sidste Kuld bliver ikke udruget før først i Juli. I 1937 var dens Yngleplads blevet dækket med opskyllet Tang, men den holdt sig der alligevel og lagde Æggene i Tangen; men i 1938, hvor Forholdene var endnu værre, flyttede de midt ind paa Øen, hvor Æggene laa i Græsset. Først i August er alle borte fra Ynglepladsen.

Fjordterne, *Sterna hirundo* og Havterne, *Sterna macrura*. Fjordternen yngler paa Store Holm, Maderne og Degneholm, hvorimod Ægholm kun beboes af Havternen, dog har jeg en enkelt Gang set Fjordternen ruge paa Maderne. Havternen lægger sine Æg, der saa at sige altid er 3, i Græsset spredt over hele Øen og aldrig ude mellem Sand og Sten nær Kysten. Tidligste Kuld set $\frac{6}{5}$, men de fleste Kuld er først fuldtallige i sidste Halvdel af Maj.

Havternen ruger noget senere og har sjældent fuldtalligt

Kuld før de sidste Dage i Maj. Den lægger sjældent mere end 2 Æg. Dens Reder findes altid helt ude ved Vandet mellem Sten. Nu ved jeg godt, at de fleste Ornithologer vil benægte, at der er Forskel paa Æggene. Det er ogsaa rigtigt, at et Kuld lige saa godt kan være det ene som det andet; men gennemgaaende varierer Havternens Æg langt mere end Fjordternens, og Farverne er meget mere livlige og falder mere i det grønlig. Endvidere er de gennemgaaende en Del mindre. NAUMANN anfører ogsaa, at Havternen lægger sine Æg helt ude ved Vandet, og at Æggene i frisk Tilstand falder mere i det grønlig.

Omkring Midten af August er de fleste Terner borte; men enkelte kan dog træffes langt hen paa Efteraaret.

Splitterne, *Sterna sandvicensis*. Træffes undertiden, men sjældent. Set 4 over Maderne ³⁰/₄ 1936; 1—2 Par ynglede sikkert paa Ægholm 1937. Under et Besøg paa Øen ⁸/₆ 1937 slog 2—3 Splitterner ned over mig gentagne Gange. Det var midt i Hættemaagekolonien. Desværre trak et kraftigt Uvejr op, saa Hjemturen maatte foregaa omgaaende, hvorfor jeg ikke fandt Rederne, som uden al Tvivl var der.

Har aldrig set den derovre tidligere. ³/₆ 1938 fandt jeg 6 Reder med Æg tæt samlede midt i Hættemaagekolonien.

Sortterne, *Chlidonias nigra*. Yngler ikke mere i Syd-sjælland, men træffes af og til om Sommeren ved Tubæk, Even og paa Fjorden.

Langnæbbet Lomvie, *Uria aalge*. Ret almindelig Vintergæst, men ses kun enkeltvis.

Tejst, *Uria grylle*. Ret faatallig, men konstant Vintergæst.

Alk, *Alca torda*. Forekommer hver Vinter i Smaaflokke paa Fjorden.

Hejre, *Ardea cinerea*. Yngler i 2—3 Kolonier. Den største findes paa Høvdinggaard og bestaar af godt 100 beboede Reder. Den har holdt sig konstant de sidste 20 Aar. En mindre Koloni paa ca. 40 Par findes i Melteskov ved Even. Denne Koloni er kun faa Aar gammel og er i stadig Tilvækst. Nogle

af disse Reder findes midt i en Raagekoloni, men det synes at gaa udmærket. Har tidligere ynglet i et Par af Nysøskovene, men findes der nu ikke mere. I 1936 forsøgte 2—3 Par at yngle i nogle gamle Ege i Hejreskoven ved Egehoved, men Aaret efter blev Træerne fældet, og saa var det forbi.

I Februar—Marts, alt efter Vejret, indfinder de sig paa Ynglepladserne. De begynder straks at udbedre Rederne, der ofte har lidt en Del under Stormene, da de altid anbringes helt oppe i Toppen. Det tidligste Tidspunkt, jeg har truffet den rugende, er $24\frac{1}{2}$ 1934, men de fleste Par har dog først Æg langt ind i Marts. Der er dog altid stor Forskel paa Ungerne i en Hejrekoloni, og man træffer ofte Unger og Æg paa samme Tid. De gamle Fugle ruger sikkert tidligere end de yngre. Ægtalet er gerne 4—5 ved de tidlige Kuld, medens man ved de senere Kuld hyppigt træffer 3 Æg. Jeg har aldrig her set mere end 5 Æg i Rederne, men ved Palsgaard ved Juelsminde var der i 1937 en Rede med 5 Unger og 1 Æg. Saa snart Ungerne er udklækkede, høres en skræppende Lyd fra Rederne. Det højeste Antal Reder, jeg har set i et Træ, er 3. Naar Ungerne er flyvefærdige, forlader de Ynglepladsen og strejfer rundt ved Fjorden og i Moserne.

De fleste forlader os i Løbet af August, men enkelte bliver her langt ud paa Efteraaret. Selv midt om Vinteren kan den træffes ved smaa, aabne Vandløb. I Snevinteren Marts 1936 saa jeg flere Gange 2—3 Hejrer paa Landevejen Vordingborg—København, hvor de gik og hakkede i Hestepærerne.

Stork, *Ciconia ciconia*. Er blevet en sjælden Ynglefugl her i Sydsjælland. Der findes 1 Rede aarligt i Kragevig og én paa Beldringe. Tidligere var der et Par beboede Reder ved Køng, men de er vel nok forladt nu efter Udtørringen.

Saa $\frac{1}{9}$ 1919 8 Storke over Mern, hvor de opholdt sig et Kvarters Tid.

Rørdrum, *Botaurus stellaris*. Skudt for en halv Snes Aar siden ved Even. Det blev ogsaa opgivet mig, at den hørtes der hver Aften; men da det kom til Stykket, var det en Horsegøg, som Vedkommende troede var Rørdrummen. $\frac{10}{5}$ 1934 hørte jeg den brøle i Køng Mose. Jeg gik efter Lyden og fik den ogsaa paa Vingerne fra en tæt Rørholm. Den var hørt i

Mosen fra Februar, men da den hørtes paa mange forskellige Steder i Mosen, har det næppe drejet sig om en Ynglefugl. Den var ikke hørt i Mosen i mange Aar og høres der aldrig mere.

Taarnfalk, *Falco tinnunculus*. Hvad der gælder denne Rovfugl, gælder ogsaa de andre, nemlig at Antallet er reduceret betydeligt de sidste 20 Aar. Det gælder baade Yngle- og Trækfugle. Selv om der endnu findes Skytter paa Godserne af den gamle Skole, tror jeg dog, at de fleste Smaarovfugle møder deres Skæbne paa det »lille« Jagtterrain. Hos de fleste »Jægere« er det jo desværre saaledes, at saa snart de ser en »Høg«, kommer Bøssen straks til Kinden, ligemeget om Fuglen er stor eller lille, fredet eller ej. Taarnfalken yngler ikke mere her i Præstøs Nærhed, i hvert Fald ikke til Stadighed; men da jeg af og til ser en Fugl i Yngletiden, findes der maaske et enkelt Par nu og da, dog ikke saaledes, at den findes Aar efter Aar i samme Skov. I Lekkendeskoven yngler der aarligt 1—2 Par. Ligeledes findes der 2 Par i et Par Smaaskove ved Ørslev. Ankommer gerne til Ynglestederne i Marts. Jeg har set dens Rede i gamle Kragereder baade i Løv- og Naaletræer. Der behøver ikke at være ret meget tilbage af disse Reder, for at Taarnfalken kan benytte dem; der bliver blot kradset lidt i Bunden, saa er Reden færdig. Æglægningen begynder for de flestes Vedkommende først i Maj, men jeg har fundet fuldtalligt Kuld $14/4$ 1921 og set den ruge $9/4$ 1934. Naar Ungerne er flyvedygtige, strejfer de rundt, og man ser dem da »hænge« musende over Stubmarkerne i den første Tid, ofte hele Familien. I Oktober kommer en Del paa Træk, men de bliver her kun kort Tid, dog overvintrer enkelte hvert Aar.

Rødfodfalk, *Falco vespertinus*. Kun én Gang har jeg truffet denne lille Falk; d. $27/5$ 1935 saa jeg den 2 Gange trække forbi mig paa ganske kort Afstand. Den var paa Insektjagt langs Fjorden Kl. $9\frac{1}{2}$ Aften.

Dværgfalk, *Falco columbarius æsalon*. Ses af og til fra November til April.

Lærkefalk, *Falco subbuteo*. Yngler ikke mere her. I 1927 saa jeg den hyppigt over min Mark i Juni, men siden har jeg ikke set den. Ynglede sikkert i Lekkendskoven.

Vandrefalk, *Falco peregrinus*. Ses ikke sjældent Efteraar og Vinter. I 1921 saa jeg den hyppigt om Sommeren ved Petersgaard; ¹⁵/₇ saa jeg den tage en Hættemaage.

Musevaage, *Buteo buteo*. Yngler ikke mere i Skovene i Præstøs Nærhed. I 1933 saa jeg den hele Sommeren over Melteskov, saa den har sikkert ynglet i Skoven, men den er ikke set siden i Yngletiden. I Lekkendskoven findes aarligt 1—2 Par. Desuden findes der nogle Par i Skovene paa Vordingborgeggen (Iselingen, Næsskoven, Petersværft). Forekommer almindeligt paa Træk baade Foraar og Efteraar. Talrigst paa Efteraarstrækket. Hovedtrækket kommer sidst i September; d. ¹⁸/₉ 1919 saa jeg 30 trække over i Løbet af et Kvarter. De kommer fra Fed, flyver over til Næbskoven og flyver gerne fra Skov til Skov og hyppigst ret lavt. Har set trækende Musevaager saa tidligt som d. ²⁸/₈. Enkelte bliver her hele Vinteren. Paa Foraarstrækket kommer de i Marts. De ses da gerne enkeltvis eller 2—3 Stykker sammen. Ofte ser man dem kredse over Skovene som Ynglefuglene. Enkelte bliver her til langt ind i April.

Vintermusevaage, *Buteo lagopus*. Ankommer i Oktober og opholder sig her hele Vinteren; den ses kun enkeltvis. Jeg har flere Gange fundet Rester af Fasanhøner paa dens Revier, saa en ganske uskadelig Gæst er den ikke.

Hvøpsevaage, *Pernis apivorus*. Synes at tiltage som Ynglefugl og er vel nu den mest almindelige af vore ynglende Dagrovfugle her paa Eggen. Første Gang, jeg blev opmærksom paa den som Ynglefugl var i 1934, da jeg i Januar fandt en Rede beklædt med vissent Løv i Lekkendskoven; Reden var anbragt helt oppe i Kronen i en mægtig Bøg i en Bestand af ret fritstaaende, store Bøge. I Januar 1937 fandt jeg en lignende Rede i en af Nysøskovene. Den havde været benyttet Sommeren forud. I Maj 1937 saa jeg et Glimt af Fuglen ved denne Rede, som dog ikke blev benyttet dette Aar, da den byggede en ny Rede ca. 100 m fra den gamle. Denne Rede

var meget stor af en Hvepsevaagerede at være. Den var anbragt i en Kløft ca. 20 m oppe. Det visne Løv kunde ses hele Vinteren og Foraaret. Denne Rede blev benyttet igen i 1938. Allerede d. $29/5$ var Reden beklædt med friskt Bøgeløv, skønt Æglægningen først begyndte ca. 14 Dage senere. Selv om jeg flere Gange var nær ved Reden, saa jeg aldrig noget til Hvepsevaagerne. Den rugende Fugl forlod ikke Reden, selv om der blev banket paa Træet. At der kan hengaa lang Tid, inden Æglægningen begynder, efter at Reden er færdig, har jeg ogsaa set andre Steder. $26/5$ 1938 fandt jeg en Rede af Hvepsevaagen paa Jyllands Østkyst; den var beklædt med Løv, der allerede var helt vissent. I denne Rede var Kullet først færdiglagt $15/6$. I Foraaret 1938 fandt jeg benyttede Reder af den i et Par andre Skove her paa Egnen. Den ses jævnligt paa Foraarstræk, men kun nogle faa Stykker. Paa Efteraars-træk har jeg aldrig set den.

Rørhøg, *Circus aeruginosus*. Yngler nu ikke mere her. 2 Par ynglede indtil 1935 i Køng Mose. Baade i 1933 og 1934, da der blev arbejdet i Mosen, var den der, men da Vandstanden sank, forsvandt den. De to Par havde hver sit Revier henholdsvis Øst og Vest for Landevejen Baarse—Køng. Muligvis har der endnu i 1935 ynglet et Par her i Sydsjælland, da jeg saa Hannen flere Gange ved Tubæk og Even i Maj—Juli. Jeg saa ogsaa én ved Ørslev Mose $11/7$. Set i Barmose flere Gange i April—Maj 1938.

Midt i April bygger Hunnen sin Rede. Hannen deltager som Regel ikke deri, dog saa jeg $10/5$ 1934 Hannen være behjælpelig dermed. Den kom med det ene lange Rør efter det andet i Fangerne, men satte sig ikke ned paa Reden. Den nøjedes med at kaste det ned til Hunnen, der dog ogsaa selv var behjælpelig med at slæbe til Reden. Grunden var maaske, at det første Kuld var forladt, da der var hugget Rør i Redens umiddelbare Nærhed. De har saa haft travlt med at faa den ny Rede færdig. Æglægningen foregaar sidst i April. Ægantallet 5. Reden er let at finde, da Hunnen forlader den, naar Hannen kommer med Føde; den griber da Byttet i Luften og vender tilbage til Reden med dette. Jeg har set Rederne dels i tætte Rørskove, dels i Terrain med spredte Rør og

Stargræsser. Der findes gerne i Redens Nærhed en eller flere mindre Reder, som benyttes af Hannen til Hvile- og Ædepladser.

I August Maaned ser man hyppigt unge Fugle over Fjordens Rørskove; de er ude efter Blishønsekylinger, men da de er meget tillidsfulde, og da der er mange Andejægere, der forgæves venter paa Ænder, kan man tænke sig til Resultatet.

Blaa Kærhøg, *Circus cyaneus*. Almindelig paa Træk over Fed om Efteraaret; man kan ofte se nogle Stykker ad Gangen paa Musejagt i Oktober Maaned. Det drejer sig altid om unge Fugle eller Hunner. I Vinteren 1934 saa jeg næsten daglig en prægtig, gammel, blaa Han ved Tubæk Søen. Paa Foraars-træk har jeg aldrig set den.

Spurvehøg, *Accipiter nisus*. Yngler ikke mere i Skovene omkring Præstø og ses meget sjældent i Yngletiden. I Lekkendeskoven og ved Ørslev findes endnu et Par. Reden anbringes altid i Graner, og om de staar spredt, eller de staar tæt sammen, er ligegyldigt. I sidste Tilfælde anbringes Reden blot ved en Vej eller Sti; men Træerne skal have en bestemt Størrelse, saa samme Afdeling kan sjældent benyttes mere end en halv Snes Aar. Til Gengæld er det ogsaa vanskeligt at fordrive den derfra i disse Aar. Man ser ofte 6—7 gamle Reder lige i Nærheden af hverandre, men den beboede er let at kende, da der allerede, inden Rugningen begynder, er fuldt af hvide Dun paa Redetræet. Æglægningen foregaar gerne fra først til midt i Maj. Ægantallet 4—5, sjældnere 3—6. I Vintertiden ses den hyppigt, og mange kommer i Oktober—November trækkende over Fed.

Duehøg, *Astur gentilis*. Ses meget sjældent. Jeg har kun med Bestemthed truffet den én Gang ved Lilliendal i Juni 1919.

Havørn, *Haliaëtus albicilla*. Var tidligere almindelig om Vinteren langs Fjordens Skove, især i Store Hestehave paa Jungshoved, men er nu meget sjælden; jeg har selv kun set den 2 Gange i Marts og April, men har desværre ikke opnoteret Aarstallene.

Fiskeørn, *Pandion haliaëtus*. Jeg har set den over Jungshoved d. $16/3$ 1919, i April 1934 ved Even og i April 1937 opholdt en Fiskeørn sig ved Tubæk Søen i 3—4 Dage. Den sad næsten hele Dagen paa en Hegnspæl paa min Mark, hvorfra der var Udsigt til Søen.

Natugle, *Strix aluco*. Yngler almindeligt. Den findes næsten i alle Skovene; men da der snart ingen hule Træer findes mere, gaar den enten i gamle Kragereder eller trækker ud i Markhegnene i de gamle Pilehoveder. Æglægningen foregaar i Marts Maaned. Tidligste Kuld (6) $11/3$ 1934, men jeg har dog set ret store Unger i April, saa den kan endog begynde tidligere. Ægantallet gerne 4, jeg har dog fundet den rugende paa 2 Æg $23/4$ 1938. Jeg fandt $18/3$ 1934 Natuglen liggende paa Reden i et hult Piletræ, og skønt den kun havde 1 Æg, vilde den ikke forlade Reden, selv om jeg stak en Haand ned under den, men hakkede blot i Haanden. Samme Rede indeholdt $27/4$ 3 Unger og nogle og tyve Mus. Det er den ligegyldigt, om den Kragerede, den benytter, findes i Løv- eller Naaletræ. Selv midt i en Hejrekoloni kan den yngle. Efteraar og Vinter kan man høre dens Tuden, men især i Parrings-tiden. Den sidder da gerne paa en Telefontraad, Skorsten eller andet højt Punkt. Om Dagen flyver den nødigt, og kun naar den bliver forstyrret enten af Mennesker eller Smaafugle; især Solsorten lader ikke Natuglen i Fred, hvis den har opdaget dens Siddeplads.

Mose-Hornugle, *Asio flammeus*. Træffes ikke sjældent i Oktober og November. Den opholder sig paa Strandenge, Moser og Kær, hvor man kan komme den ganske nær. Overvintrer undertiden; jeg har saaledes set den $2/1$ 1936.

Skov-Hornugle, *Asio otus*. Faatalligt ynglende; synes at aftage; nu findes der kun ganske faa Par i Nærheden af Præstø, dog mere almindelig i Vordingborgeggen. Benytter gamle Kragereder, hvad enten disse er i Løv- eller Naaletræer, dog findes de fleste Reder her paa Egnen i Løvtræer. Æglægningen finder gerne Sted sidst i Marts, men selv sidst i April kan der findes friske Æg. Jeg har et Par Gange set den ligge paa Reden, inden der var Æg. Ægantallet 4—5. Dens Tuden lyder noget

anderledes end Natuglens og høres undertiden midt om Dagen.

Slørugle, *Tyto alba*. Yngler nu paa flere Herregaarde, hvor den i Særdeleshed holder til i de store Trælader. Synes at brede sig; Æggene lægges uden Underlag mellem Gylp og Murbrokker. Æglægningen foregaar normalt i April, men selv i Maj kan findes friske Æg. Ægantallet 5—7, dog har jeg set den ruge paa 3 Æg i April 1938.

Huldue, *Columba oenas*. Yngler faatalligt. Jeg har kun fundet den ynglende i Lekkendeskoven; den synes at aftage. Tidligste Kuld $17/4$, men friske Æg kan findes langt hen i Juli.

Ringdue, *Columba palumbus*. Yngler talrigt. Allerede i Februar kan man høre den kurre. Æglægningen begynder normalt omkring 1. April, men i milde Vintre kan den begynde endnu tidligere. Jeg saa $17/3$ 1934 en Rede med spraaede Æg. Da den yngler 2—3 Gange, kan der findes friske Æg langt ind i August; jeg har set den made Unger $30/9$. Reden findes hyppigst i Graner, men kan dog ogsaa findes i næsten alle Løvtræer, men dog først, naar der er Blade paa disse; heller ikke sjældent i Tjørnebuske. I Juli begynder den at trække ud paa Sædemarkerne, hvor den slaar sig ned paa Lejesædspletter især i Hvede og Rug. I August—September søger de Næring paa Stubben, men især hvor der er Ærter og Vikker. I Løbet af Efteraaret forsvinder en Del, men mange bliver her hele Vinteren, dog varierer Antallet meget fra Aar til Aar. Det lader ikke til, at det er Vejret, der er det afgørende for Overvintringen, da der lige saa hyppigt kan være mange i strenge Vintre som i milde. Falder det i med stærkt Snefald, saa Skovbunden er dækket med Sne, kniber det ofte for Duerne at bjærge Føden. De trækker da ofte fra Have til Have og raserer dem fuldstændigt for Kaal. Jeg har ogsaa set Ringduer i Hundredevis paa en Kaalroemark, der ikke var taget op. Mange Duer omkommer om Vinteren, naar Vejret hyppigt skifter fra Tø til Frost, idet Sneen kan danne Klumper saa store som Hønsæg paa Tærne af dem. Det udmatter dem, saaledes at de ofte kan tages med Hænderne.

Natravn, *Caprimulgus europaeus*. Jeg har kun set den én Gang, nemlig i Maj 1922, da en gammel Fugl havde forvildet sig ind i Laden paa Stenlængegaarden ved Mern. SCHOLTEN anfører den som ynglende ved Nørreskovgaard; men da der ikke findes noget passende Terrain for den der, maa der sikkert foreligge en Misforstaaelse.

Mursejler, *Apus apus*. Yngler almindeligt i Byerne, hvor Reden findes under Tagsten. Undertiden forekommer den ogsaa ved Landsbykirker samt paa enkelte Herregaarde. Ankommer midt i Maj og forlader os i August.

Isfugl, *Alcedo atthis ispida*. Yngler her vel næppe, men ses hyppigt Efteraar og Vinter. Paa Fjorden har jeg hyppigt set den trække langs Rørene i August. Allerede d. $10/7$ 1938 saa jeg den ved Tubæk Aa; her ses den ogsaa om Vinteren.

Gøg, *Cuculus canorus*. Yngler almindeligt; ankommer mellem 3. og 10. Maj. Her paa Egnen benytter den hovedsageligt Reder af Tornsanger og Rørsanger til sine Æg, dog kan den, naar det kniber med Rørsangerreder, tage til Takke med en Sivsangerrede. Desuden benytter den paa enkelte Engstrækninger Engpibere som Plejeforældre; men det synes, som om »Rørsangergøge« bliver mere almindelige paa Bekostning af »Engpibergøge«; endelig har jeg én Gang fundet dens Æg i en Gærdesmutterede.

Ved Lekkendesøerne findes 2—3 Gøgehunner, der benytter Rørsangere som Plejeforældre, og det samme Antal findes ved Even. Ved Tubæk Mølløsø, hvor Gøgen daglig opholder sig, fandt jeg første Gang dens Æg i Rørsangerreder i 1938. Jeg fandt fra $21/6$ — $5/7$ 4 Æg. De Gøge, der benytter Rørsangerreder, er i Reglen senere paa Færde med Æglægningen end de Gøge, der benytter Tornsanger- og Engpiberreder, dog er det noget forskelligt ved de forskellige Søer. Ved Even, hvor der er mange gamle Rør, har jeg fundet Æg allerede $25/5$ 1933. Ved Lekkendesøerne finder man sjældent de første Æg før ind i Juni; men til Gengæld kan der ogsaa findes friske Æg langt senere. Saa sent som $22/7$ er der fundet friske Æg dér. I Reglen findes 1—3 Rørsangeræg i Reden, men flere Gange har jeg fundet Gøgeægget alene, og det er da hyppigt forladt;

2—3 Gange har jeg fundet Gøgeægget indbygget i Reden. Saafremt dette er Tilfældet, er der i Reglen fuldtalligt Kuld af Rørsangeren. En enkelt Gang har jeg fundet 2 Gøgeæg i samme Rede, stammende fra 2 forskellige Hunner.

Ved Lekkende, hvor der er forholdsvis faa Rørsangere, finder man Gøgeæg i 20—30 % af Rederne, medens der ved Even kun er Gøgeæg i 3—4 %. Ved Tubæk Møllesø, hvor der findes 15—20 Par Rørsangere, fandt jeg første Gang Gøgens Æg i disse Reder i 1938. Selv om jeg har hørt Gøge omkring Søen daglig i tidligere Aar, har det ikke været mig muligt at finde hverken Æg eller Unger, og jeg har dog fundet ca. 60 % af Rederne, saa jeg antager, at det er første Aar, at den her benytter Rørsangere som Plejeforældre.

Tidligere var der her ved Tubæk en Gøgehun, der lagde Æg i Engpiberreder og maaske i den Gule Vipstjerts Rede. Denne Hun saa man ofte flyve over Engene og langs Jernbanen, men siden 1934 har jeg ikke set den; af denne Gøgehun fandt jeg her i min Grusgrav i Skibbinge d. $\frac{25}{5}$ 1934 et Æg i en Engpiberrede, der foruden Gøgeægget indeholdt 6 Engpiberæg, hvoraf de to var meget stærkt rugede, medens de 4 og Gøgeægget kun var ruget 5—6 Dage. Dette Gøgeæg var meget forskelligt fra Engpiberæggene, da det lignede et meget lyst Æg af den Gule Vipstjert.

Ved Jungshoved Fjord benytter den ligeledes Engpiberens Rede til sine Æg, medens Resten af Gøgene her paa Egnen, saa vidt jeg kan konstatere det, lægger sine Æg i Tornsangerreder. De Gøgeæg, der findes i Tornsangerreder, ligner næsten fuldstændigt Plejeforældrenes, medens de er mere afvigende fra disses i Rørsangerrederne. Grunden er vel, at Tornsangeren i mange Generationer har været benyttet af Gøgene, medens Rørsangeren er en forholdsvis ny Vært, og der sandsynligvis skal hengaa nogle Gøgegenerationer, før Æggene kommer til at ligne de nye Plejeforældres Æg.

Jeg fandt $\frac{23}{9}$ 1933 et Gøgeæg i en Gærdesmutterede i Næbskoven; Reden var anbragt $2\frac{1}{2}$ m oppe mellem Vanrisene paa en gammel Eg; den indeholdt kun det ene Æg, som saa ud til at være fra en »Tornsangergøg«. Reden var en »Hunrede«, da den var fyldt med Fjer; men der havde ikke været udruget Unger i den. I dette Tilfælde maa Gøgen vel

have lagt sit Æg paa Jorden og senere med Næbbet have lagt det i Reden. Ellers maa den (Klatrefugl er den jo) have haget sig fast og lagt Ægget ind gennem Indgangshullet. Naar den lægger sine Æg i Rørsangerreder, holder den sig sikkert fast i Rørstænglerne, medens den lægger Ægget; hvis den lagde sig paa Reden, vilde sikkert mange af de med Gøgeæg belagte Reder have synlige Mærker af, at Gøgen havde ligget paa dem, og det er ingenlunde Tilfældet. Ganske vist har jeg set væltede Rørsangerreder med Gøgeæg enten i Bunden af Reden eller i Vandet, men det er ogsaa meget almindeligt, selv om Gøgen ikke har benyttet Reden, f. Eks. i Aar 1938, da det blæste meget i Juni, har jeg fundet mange ødelagte Rørsangerreder med Æggene under Reden. Da Gøgehunnen jo ser Plejeforældrene bygge, finder man ligesaa hyppigt dens Æg i meget skjulte som i meget fritsiddende Reder; men man træffer sjældent et Gøgeæg i en Rede, uden at der i Nærheden findes et Træ, en Telefonledning, en Hegnspæl eller lignende, hvorfra Gøgen kan overse Terrainet; dog har jeg paa de jydsk Heder, hvor der ikke var noget ophøjet Stade, set den sætte sig i Lyngen for at belure Plejeforældrene.

Naar det gælder Torn- og Rørsangere, ser man sjældent Gøgehannen ledsage Hunnen paa sine Ture ud i Revieret, og det er sjældent, at se disse Fugle tage nogen Notits af Gøgen. De Gøgehunner, der lægger Æg i Engpiberreder, ser man oftest ledsaget af Hannen paa sine Ture, og det er ikke sjældent at se hver af Gøgene omgivet af 3—4 Engpibere. Ved Lekkendesøerne har den samme Hun, efter Æggene at dømme, opholdt sig fra 1928 til 1938. Mellem 10. og 20. Juli holder de op med at kukke, og man ser sjældent de gamle i August.

Stor Flagspætte, *Dryobates major*. Yngler i de fleste Skove, men kun et enkelt Par i hver. Reden findes hyppigst i en raadden Gren i 4—6 m Højde. Ofte ser man 3—4 Huller over hverandre i samme Gren, da den stadig gaar længere ned. Æglægningen foregaar i første Halvdel af Maj. Ægantallet 5—7.

Sortspætte, *Dryocopus martius*. Skudt paa Oremandsgaard ^{27/10} 1931.

Skovskade, *Garrulus glandarius*. Yngler i alle Skovene og opholder sig her hele Aaret, men trækker en Del rundt i Efteraars- og Vintermaanederne. I Juli ser man ikke sjældent de unge i Kirsebærtræerne. Fraregnet Yngletiden er det en meget støjende Fugl, og den er en Mester i at efterligne andre Fugles Stemme, især Musvaagens. Fra først i Maj, naar den begynder paa Redebygningen, og til Ungerne har forladt Reden, hører man ikke dens støjende Stemme, men kun et svagt Skrig, hvis den bliver skræmt. I nogle Skove findes Rederne i høje, tynde Bøge, men de fleste findes dog i Graner, helst i en lille Samling Graner eller i en enkeltstaaende Gran eller Lærk mellem Bøgeopvækst. Æglægningen foregaar omkring Midten af Maj. Ægantallet er 6—7. Æggene kan være meget varierende, og de er kun sjældent ens i 2 Reder. Skræmmer man Skovskaden af Reden, inden Kuldet er ruget, har jeg nogle Gange set den hakke Æggene i Stykker og forlade dem. Skovskaden ødelægger mange Smaafuglereder, især gaar det ud over Bogfinken, men ogsaa Halemejser og Fuglekonger kan den være slem ved.

Skade, *Pica pica*. Almindelig Ynglefugl, men dens Udbredelse varierer meget fra Sogn til Sogn. I Beldringe Sogn findes der mindst 50 Par, medens der f. Eks. i Jungshoved kun findes et ganske enkelt. Den meste Tid af Aaret træffer man dem parvis eller familievis, dog kan man om Vinteren se dem i Flokke paa op til 20 Stkr., saaledes saa jeg i Februar 1938 ved Solnedgang ca. 70 paa én Gang ved Baarse; ligeledes hvor de tilbringer Natten, er der hyppigt 20—30 Stykker i Flok. Skaden er ligesom Graakragen en slem Ægrøver, men medens Graakragen mest lader det gaa ud over Viber, Blis-høns og de lidt større Fugle, er Skaden værst ved Smaafuglene. Undertiden kan det ogsaa gaa ud over de tamme Kyllinger, men det synes at være noget individuelt.

I Februar begynder nogle at bygge Rede, og de, der begynder tidligst, har altid den største Rede. Reden anbringes mange forskellige Steder, snart højt oppe i Toppen af høje Allétræer, snart kun $1\frac{1}{2}$ —2 m oppe i Buske, især i Tjørnebuske, men kan dog findes i alle andre Buske i Markhegn. Endog i en Bunke Kvas har jeg set den. Findes Reden i Skove,

hvad jo er sjældent, er det altid i Udkanten. Redens Dimensioner kan være meget forskellig; jeg har i lave Tjørnebuske set Reder, der har været 1 m i Diameter, men jeg har ofte ved omlagte Kuld set ganske smaa Reder, fuldstændig uden »Tag«. Bliver første Kuld ødelagt, er den ikke bange for at lægge om; saaledes fandt jeg $2\frac{6}{4}$ 1936 en Rede med 6 Æg. Denne Rede blev ødelagt, men 8 Dage senere havde den en ny Rede færdig, som det gik paa samme Maade; dog begyndte den straks paa en tredje Rede, og der var kun ca. 30 m mellem Rederne, og Ægantallet 6 i dem alle. Skaden har normalt fuldtalligt Kuld i sidste Uge af April; det tidligste Kuld, paa 9, har jeg fundet $1\frac{6}{4}$. Ægantallet normalt 6—8; men jeg har flere Gange set 9 og en enkelt Gang kun 5. Undertiden findes der Kuld, der er helt lyse, men man finder sjældent, som hos Kragen, lyse Æg mellem mørke.

Allike, *Coloeus monedula*. Yngler almindeligt. Den største Koloni findes i Lekkende Dyrehave, hvor der vel er 1—200 Par. Enkelte Par træffes i næsten alle Skove, blot der er hule Træer. Nogle Par findes ogsaa i Kirkerne, men Lugerne er dog tilstoppet næsten alle Steder, da Kirkebetjeningen er ked af Allikernes evige Skraal og Svineri. Efteraar og Vinter holder de sammen i store Flokke, ofte i Selskab med Raager, men mange af dem forsvinder dog om Vinteren.

Først i Marts gaar Trækket nordpaa, men kan dog i milde Vintre foregaa sidst i Februar. Paa Efteraarstrækket ser man ikke noget til dem. Æglægningen foregaa omkring 1. Maj, dog har jeg enkelte Gange set Æg i sidste Halvdel af April. Ægantallet gerne 5—6; den nøjes dog undertiden med 4, og enkelte Gange lægger den 7.

Raage, *Corvus frugilegus*. Yngler flere Steder her i Sydjylland. Den største Koloni findes i Melteskov, hvor der er 2—300 Par. Mindre Kolonier ved Strandegaard, 50—100 Par, Bellevue, 20—30 Par, og i Vintersbølle, ca. 50 Par. Den ses ofte paa Foraarsstræk først i Marts og gør ofte megen Skade paa de nysaaede Sædmarker, især hvis en enkelt Mark er saaet meget tidligt; ogsaa i Kartoffel- og Roemarker gør den ofte Skade. Først i Marts indfinder de sig paa Ynglepladserne og reparerer de gamle Reder.

Æglægningen foregaar først i April, undertiden allerede sidst i Marts. Jeg har set Unger d. 19/4. Næsten alle Par begynder Æglægningen paa én Gang, i Modsætning til mange andre Kolonirugere. Sidst i Maj forlader Ungerne Reden. Sommer og Efteraar træffes Raagerne i Flokke, og de fleste bliver her hele Vinteren.

Krage, *Corvus corone cornix*. Yngler almindeligt, men ikke nær saa talrigt som tidligere. Grunden til dens Aftagen er den stærke Brug af Fosformos, et effektivt men lidet tiltalende Middel. Efteraar og Vinter er den meget almindelig. Baade Foraar og Efteraar gaar et stort Træk her hen over. Efteraarstrækket begynder sidst i September, men Hovedtrækket kommer i Oktober. Det er store Mængder, der paa en enkelt Trækdag drager over. De kommer i Smaaaflokke næsten uafbrudt, især i Formiddagstimerne. Foraarstrækket begynder først i Marts, men Hovedtrækket kommer sidst i denne Maa-ned. Selv sidst i April kan man endnu træffe trækkende Krager. Indtræffer ugunstigt Vejr i Træktiden, kan de trækkende Krager ofte slaa sig ned her nogle Dage og optræder da ofte i store Flokke. Vore egne Krager er gerne udparrede sidst i Februar. Redebygningen begynder midt i Marts. De fleste Reder findes her i Løvtræer, og de fleste Par har fuldtalligt Kuld i sidste Uge i April (tidligste Kuld 16/4). Ægantallet i Reglen 5, dog ikke sjældent 4 og undertiden 6. Undertiden er et eller to af Æggene lysere end de andre. Først i Juni forlader Ungerne Reden.

Rødrygget Tornskade, *Lanius collurio*. Almindelig Yng-lefugl, men optræder noget pletvis, og Antallet varierer en Del fra Aar til Aar. Hvor den findes, er der gerne flere Par, men dog i Reglen med 2—300 m Afstand. Jeg fandt 8/6 1932 ved Sjolte Strand 3 Par rugende, og der var kun ca. 20 m mellem Rederne. Det største Antal findes i Terrainet omkring Roneklint, hvor der i 1937 var 10—15 Par. Midt i Maj indfinder den sig, hvor den vil yngle. Hannen sidder gerne frit fremme, saa man let faar Øje paa den, medens Hunnen holder sig mere i Baggrunden. Rederne findes i Reglen i Tjørn eller vild Røn, men kan dog ogsaa findes i Slaaen, Brombær og mange andre Buske samt i Graner. De er gerne anbragt i

1—2 m Højde, men jeg har dog fundet dem i indtil 4 m Højde og kun 20 cm over Jorden. De fleste Kuld fuldtallige i første Uge af Juni; jeg fandt $\frac{8}{6}$ 1937 en Rede med ca. 10 Dage gamle Unger, og jeg har set friske Æg d. $\frac{8}{7}$. Ægtalet lige hyppigt 5 og 6, sjældnere 4 eller 7. Æggene varierer meget baade med Hensyn til Pletter og Bundfarve; denne falder dog gerne indenfor 3 Grundtyper, nemlig en rødgul, en grønlig og en hvidagtig. Da Tornskaden ofte tager Fugleunger, ser man sjældent Smaafluglereder i Tornskaderedens umiddelbare Nærhed, dog er det en Undtagelse med Høgesangeren, hvis Rede jeg flere Gange har fundet faa Meter fra Tornskadereden. Der synes at være en gensidig Tiltrækning, da det undertiden er Høgesangeren og til andre Tider Tornskaden, der har bygget først, men jeg kan dog ikke indse, hvilke Fordele de kan have af dette Naboskab. Tornskaden bærer sit Bytte i Næbet, naar det drejer sig om Insekter, men naar det er en tungere Byrde som Mus eller Fugleunger, bærer den det i Klørerne.

Et Forhold, som har undret mig meget hos Tornskaden er, at det ikke, som hos andre Fugle, er det samme Par, der vender tilbage til den gamle Yngleplads; man træffer sjældent et Par Tornskader paa samme Sted som Aaret forud. Finder man en Rede i Nærheden, i et andet Hegn eller et andet Sted i samme Hegn, er det næsten altid efter Æggene at dømme en anden Hun, der har lagt dem. Hvad Grunden kan være til, at Tornskaden stadig skifter Ynglepladser, ved jeg ikke. Ufred er det næppe, da man ser den bygge lige ved Siden af en Rede, der er blevet ødelagt eller forstyrret. I 1937 fandt jeg 6—7 Par ynglende ved Sjolte Strand; paa samme Terrain fandt jeg i 1938 kun ét Par rugende; til Gengæld fandt jeg ynglende Par i 1938 i andre Markhegn, hvor den ikke havde været truffet i flere Aar.

Stor Tornskade, *Lanius excubitor*. Ses ikke sjældent paa Træk i Oktober og April; det er heller ikke ualmindeligt at træffe den om Vinteren; jeg saa d. $\frac{3}{12}$ 1934 et Par Fugle, der tilsyneladende sloges paa Jorden; da jeg kom nærmere, fløj den ene, som viste sig at være en Stor Tornskade, bort med den anden, som var en Gulspurv, bærende den i Klørerne. Det

kneb stærkt for den at bære den tunge Byrde, og Flugten var meget vaklende. Den kunde kun flyve ca. 50 m ad Gangen. Hver Gang den satte sig, maatte den have nyt Tag i den endnu levende Gulspurv, men til sidst lykkedes det dog for den at slippe bort med Byttet.

Pirol, *Oriolus oriolus*. Yngler stadig ved Petersgaard, Petersværft samt i Vordingborgegnen, men synes hverken at aftage eller brede sig; den har ogsaa i mange Aar ynglet i Næbskoven her ved Præstø. Ganske vist har jeg aldrig set dens Rede, men kun hørt de gamle og Ungerne.

⁶/₆ 1935 saa jeg i Næbskoven en Skovskade flyve fra en af de store Ege paa Pirolens Terrain. Jeg syntes, at der faldt noget til Jorden, og da jeg saa nærmere efter, var det det halve af et Pirolæg. Pirolen ankommer midt i Maj. Hannens fløjtende Toner høres da fra Trætoppene, men Fuglen selv er det meget vanskeligt at faa Øje paa. Hunnen, som man heller ikke ser meget til, har et meget ubehageligt Advarsels-skrig, der er en stærk Kontrast til Hannens bløde Toner. Baade i Juli og først i August kan man høre dem i Skoven, og jeg er tilbøjelig til at tro, at der i 1937 var 2 Par.

Silkehale, *Bombycilla garrulus*. Ses af og til om Vinteren, især i Rønnebærtræerne langs Landevejene.

Digesvale, *Riparia riparia*. Yngler almindeligt. De fleste findes i Grusgrave, men jeg har dog ogsaa set dem ruge i kun 1 m høje Tørveskrænter samt i Lerskrænter ved Kysten. De største Kolonier tæller 50—60 Par. Ankommer sidst i April eller omkring 1. Maj. Sidst i Maj findes de første fuldtallige Kuld; men da den jo yngler 2 Gange, og da der hyppigt sker Nedstyrtninger, hvorved der ødelægges mange Æg og Unger og en Del gamle Fugle, er der altid friske Æg i en Koloni til først i August. Ægantallet i Reglen 5, men 6 er ingen Sjældenhed, og i de senere Kuld findes undertiden kun 4. Det er utroligt, at Digesvalen med sine svage Kløer kan skrabe Gange paa $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ m, selv i haardt Materiale; det tager den kun 4—5 Dage at gøre Gangen færdig. I August kan den træffes i Flokke paa flere Tusinde i Rørene langs Fjorden; men om det er vore egne, der samler sig inden Afrejsen, eller det er Trækfugle, der

overnatter, tør jeg ikke afgøre. De bliver der sjældent mere end én Nat. Næste Morgen træffes saa maaske By- eller Landsvaler og undertiden Gule Vipstjerter.

Bysvale, *Martula urbica*. Yngler almindeligt i Byerne, hvor Reden findes i Porte. Paa Landet træffes enkelte Par i Porte, men de fleste yngler under Tagskæg, dog kun hvis dette er af Skiffer eller Tagpap. Jeg har aldrig set dem bygge under Straa- eller Tegltag. Ankommer paa samme Tid som Digesvalen (tidligste Dato $26/4$). Æglægningen foregaar først i Juni, men friske Kuld kan findes hele Juli, da den yngler 2 Gange. Ægantallet 4—5, sjældent 6.

Mange Reder maa Bysvalen bygge forgæves. Saafremt et Par Spurve mangler Lejlighed, inden Bysvalereden er helt færdig, tager de den ganske rolig i Besiddelse; men er den først færdig, kan Spurvene ikke komme derind.

Den forlader os først i September.

Forstuesvale, *Hirundo rustica*. Yngler almindeligt, især paa Landet; ankommer sidst i April (tidligste Ankomst d. $20/4$). Rederne hyppigst i Stalde og Lader, men kan være mange andre Steder, og har de først begyndt at bygge et Sted, er de vanskelige at faa bort. Lægger Æg sidst i Maj og først i Juni, dog kan andet Kuld træffes saa sent som midt i August. Ægantallet i Reglen 5, sjældnere 6, og i andet Kuld undertiden kun 4; jeg fandt dog d. $9/6$ 1936 en Rede med 7 Æg. Den benytter gerne en anden Rede til andet Kuld, enten en ny eller en Rede fra tidligere Aar, men jeg har dog enkelte Gange set den benytte samme Rede, hvis det har været sent paa Aaret, og der ingen gammel Rede har været i Nærheden. De fleste forlader os sidst i September, men enkelte kan blive i Oktober, endog langt hen i Maaneden. Saa $16/10$ 1919 mange Svaler paa Træk. Det samme var Tilfældet $20/10$ 1938.

Spætmejse, *Sitta europaea*. Yngler almindeligt, men faatalligt. Benytter i Reglen gamle Spættehuller til Yngleplads. De Redehuller, jeg har set her, har været højt oppe, fra 4—6 m; dog har jeg andre Steder fundet Reden mellem Trærødder.

Spætmejsen benytter kun tørt Løv til Underlag for Æggene, hvis Antal gerne er 6 eller 7. Yngler kun én Gang. Udenfor Yngletiden strejfer de enkeltvis om.

Hedelærke, *Lullula arborea*. Yngler ikke, men træffes undertiden paa Foraarsstræk i Marts Maaned. Det er i Reglen med ugunstigt Vejr, at den slaar sig ned her nogle Dage; de holder da gerne sammen i Smaaaflokke paa Stubmarkerne.

Toplærke, *Galerida cristata*. Yngler ikke, og jeg har aldrig set den.

Sanglærke, *Alauda arvensis*. Yngler almindeligt og talrigt overalt. Sidst i Februar eller først i Marts ankommer de første paa Træk; men paa dette Tidspunkt har de overvintrende Lærker allerede sunget længe, da de kan synge baade i Januar og Februar, hvis Vinteren er mild, og Solen er fremme. Falder det ind med Frost og Sne, indstiller de straks Sangen og holder sammen i Smaaaflokke og klarer sig i Reglen rigtig godt. Nogle Par begynder Æglægningen sidst i April, men de fleste har dog først Æg noget ind i Maj. Det tidligste Kuld, jeg har set, er $^{11}/_4$ 1924, og det var endda efter den meget lange og strenge Vinter 1923—24. Reden kan findes næsten alle Steder, dog ikke paa Grøfteskrænter, og hvor der er beplantet. I de tidlige Kuld, inden $^{20}/_4$, har jeg sjældent set mere end 3 Æg, medens Ægantallet ellers næsten altid er 4. Jeg har kun 2 Gange set 5 Æg, skønt jeg har fundet 2—300 Reder. Selv om man langt ind i Juli kan finde friske Æg, tvivler jeg meget paa, at den yngler mere end 2 Gange. Mange Par har først Æg langt ind i Maj; har de haft Uheld med Ynglen én eller flere Gange eller maaske taget en lille Pause mellem Kuldene, kan Yngletiden nemlig godt falde noget senere.

I August—September hører man ikke noget til Lærkerne, men i de 3 Efteraarsmaaneder hører man dem ofte synge, naar Solen skinner. I Oktober kommer der ofte mange paa Træk, og man kan i denne og næste Maaned træffe ret store Flokke.

Stær, *Sturnus vulgaris*. Yngler almindeligt. Ankommer meget tidligt; jeg har set den (5 Stkr.) $^{21}/_1$ 1922, men det har dog maaske været overvintrende Fugle. Ellers ser man gerne de

første i Begyndelsen af Februar, saafremt Vejret er godt; men det er kun enkelte, idet Hovedtrækket kommer omkring 1. Marts. De indfinder sig straks paa Ynglepladserne for at se paa Lejligheden. Det er dog kun om Morgenen, de træffes dér, ellers strejfer de rundt efter Føde. Æglægningen foregaar først i Maj, og alle Par lægger næsten Æg samtidigt. Jeg har dog fundet fuldtalligt Kuld d. $\frac{30}{4}$. Rederne anbringes foruden i Kasser i Træhuller, Murhuller, Straatag, Kirkelofter o. s. v. Ægantallet gerne 4—5, dog ikke sjældent 6, men jeg har dog en enkelt Gang set den ruge paa 3. Ungerne forlader Reden først i Juni. De strejfer saa rundt i Smaaflokke, der bliver større og større, jo længere man kommer ud paa Efteraaret. Flere Gange har jeg set Stære slæbe Redemateriale sammen efter første Kuld, men har aldrig set dem yngle mere end én Gang. I Juli—August træffes Stæren undertiden ved Kasserne i Morgentimerne, og man kan da ofte se dem rense disse. I Oktober kan der træffes Flokke paa mange Tusinde paa Steder, hvor de tilbringer Natten. Ved Præstø Fjord overnatter de aldrig i store Flokke, og det samme er Tilfældet ved Tubæk, men ved Even og især i Rørene ved Sandvig træffes disse Kæmpeflokke aarligt.

Her paa Eggen overnatter de kun i de Rør, i hvis Nærhed der findes enten høje enkeltstaaende Træer eller Telefonledninger. Stæren plejer baade Morgen og Aften, men især om Aftenen, at flyve nogle Gange frem og tilbage mellem Rørene og det ophøjede Stade, inden de gaar til Ro.

I Oktober Maaned forlader næsten alle Stærene Landet, men enkelte kan dog træffes i Smaaflokke helt hen i November. En Del overvintrer aarligt. 20—30 Stykker opholdt sig om Natten i Rørene her ved Tubæk lige til Januar 1935. Om Morgenen kunde man høre dem synge, men der var ikke den rigtige Klang i Stemmen. Indtræffer der Sne og Frost, trækker de overvintrende Stære ofte til Byerne; især Svineslagterierne er et yndet Opholdssted for dem, men jeg har dog ogsaa paa Landet set dem holde til i Stalde.

Gærdesmutte, *Troglodytes troglodytes*. Yngler i alle Skovene, men ret faatalligt. Man kan høre dem synge i alle Aarets Maaneder. Æglægningen begynder sidst i April, andet Kuld

findes i Juni. Ægantallet 6—7, dog en enkelt Gang kun 5. Jeg fandt $12/5$ 1920 en Rede med ganske uplettede Æg. Rederne anbringes hyppigt mellem Vanrisene paa Bøg og Eg, men kan ogsaa findes i smaa Graner, mellem Brombær, i Straatag, i Grusgrave, under Broer, i Tagrørshobe o. l. Rederne bygges i Reglen af Mos og tørt Løv, men jeg har dog ogsaa set Reder bygget udelukkende af Toppen af Tagrør. Rederne, der bruges til at yngle i, fores med en Mængde Fjer, derimod er Hanrederne ganske uden saadanne. I strenge Vintre har jeg ofte truffet dem i Heste- og Kostalde.

Træløber, *Certhia familiaris*. Yngler almindeligt, men ret faatalligt. Den træffes især, hvor der er store Ege, men heller ikke sjældent i Poppeltræer. Den bygger sin Rede sidst i April; denne findes hyppigst, hvor Barken har løsnet sig fra Stammen. Den gaar ogsaa gerne i Træløberkasser. Reden er sjældent mere end 2—3 m oppe. Redematerialet bestaar af trøsket Træ og smaa Pinde, og den er foret med finere Materiale og Uld.

Første Kuld, paa 6—7, findes først i Maj. Fandt dog $17/5$ 1938 fuldvoksne Unger. 2. Kuld, paa 4—5, findes i Juni. Pletterne findes gerne som en Krans om den butte Ende, men undertiden findes de dog spredt over hele Ægget.

Vandstær, *Cinclus cinclus*. Set flere Gange i Vinteren 1932 og 1933 ved Skvatten, et Tilløb til Tubæk Aa.

Jernspurv, *Prunella modularis*. Yngler almindeligt. Rederne findes hyppigst i smaa Graner eller mellem Vanris, men kan ogsaa findes i Kvasbunker, Tjørn og Slaenbuske og mange andre Steder. Jeg har ogsaa fundet den mellem Rør paa samme Maade, som Rørspurven bygger. Ægantallet hyppigst 5, dog ikke sjældent 6. Første Kuld findes sidst i April eller først i Maj, andet Kuld i Juni eller Juli. Rederne bygges af Mos og Straa og fores med fine Rodtrævler.

Jeg fandt d. $7/5$ 1919 en Gulspurverede med 3 Æg i en lille Gran; $11/5$ var Reden beklædt med Mos og indeholdt foruden Gulspurveæggen 1 Æg af Jernspurven, og denne rugede; $13/5$ var Ægantallet stadig det samme. Jernspurven hører ikke til de flittige Sangere, da man kun hører den inden og

i Begyndelsen af Yngletiden. Den lader da gerne sin spæde Sang høre fra Toppen af en Gran.

Musvit, *Parus major*. Yngler almindeligt og talrigt. Rederne findes hyppigst i Træhuller, men ogsaa ofte i Mejssekasser; man kan dog finde den mange andre Steder, saaledes i Træstød, Jordhuller, Murhuller, Ventilr, gamle Porte o. l.; én Gang har jeg fundet dens Rede i en gammel Drosselrede, som den selv havde bygget Tag over. Jeg har haft ca. 100 Mejssekasser hængende i Skovene, og ved disse har jeg gjort mange Iagttagelser.

Naar Redbygningen begynder i sidste Halvdel af April, bliver Musvitten ligesom de andre Mejsere mere stilfærdig, og man ser og hører ikke ret meget til den, før Ungerne har forladt Reden. Reden bestaar hovedsagelig af Mos, dog undertiden ogsaa af Uld og er foret med Haar. Æglægningen foregaar først i Maj, og Kullet er gerne fuldtalligt mellem 8. og 15. Maj. 2 Gange har jeg set Musvitten standse Æglægningen nogle Dage og saa fortsætte med at ruge som sædvanlig. Hyppigt ser man ogsaa Musvitter, der er sent paa Færde; de anbringer da kun en Smule Mos i Kassens Bund og begynder derpaa Æglægningen. Reden bliver da bygget færdig, medens Æggene lægges, saaledes at de kan begynde at ruge lige saa tidligt, som de, der havde Reden færdig, inden Æglægningen begyndte.

Tildækning af Æggene foregaar i langt de fleste Tilfælde, dog ser man ikke sjældent Æggene udækkede, hvis der kun er 2—3 Æg i Reden, og ligeledes umiddelbart inden Rugningen begynder. Et Par Gange har jeg truffet den rugende paa 4—5 Æg, der var ubefrugtede; disse Æg var meget mindre end sædvanlig, og Pletterne var meget udvidskede. Det er jo ellers sjældent at se Fugle ruge paa et helt Kuld ubefrugtede Æg; det har maaske været meget gamle Fugle? Der staar ofte Kamp om Kasserne med andre Mejsere, og da Musvitten jo er den stærkeste, gaar den af med Sejren; 2 Gange har jeg set en dræbt Sortmeise under Musvittens Redekasse, en Gang en Blaameise under Musvittens Æg og et Par Gange set et eller flere Blaamejseæg blandt Musvittens. Æg-antallet hyppigst 8—9, men ikke sjældent 7 og 10, men af

ca. 200 Kuld har jeg kun én Gang set 11 og aldrig 12 Æg. Andet Kuld lægges sidst i Juni og er gerne paa 6—7 Æg. Naar Ungerne er udruget, ser man dem trække rundt familievis.

Blaamejse, *Parus coeruleus*. Yngler almindelig, men der findes knap halvt saa mange som af foregaaende Art. Den benytter de samme Steder som Musvitten til Redepladser, men findes dog næsten altid i Have eller Skov. Den synes heller ikke at være saa bange for at gaa højt til Vejrs som Musvitten, da jeg ofte har set den bygge i 8—10 Meters Højde. Redebygning og Æglægning som hos Musvitten, dog har jeg aldrig set den lægge Æg, inden Reden var færdig. Æggene dækkes ligeledes, men man træffer dog hyppigere Blaamejseæg, der ikke er dækkede. Ægantallet i Reglen 10—13; jeg saa $\frac{14}{6}$ 1936 et Kuld paa 7, hvoraf de 2 ganske manglede Pletter, og de øvrige havde næsten ingen. Det har sikkert været et Par, der havde haft Uheld med sig et Par Gange. Yngler vist sjældent mere end én Gang aarligt.

Sumpmejse, *Parus palustris*. Yngler, men ret faatalligt. Den synes ikke at være saa ivrig efter at gaa i Kasser som de andre Mejser.

Den er gerne nogle Dage tidligere paa Færde med Æglægningen end Musvitten og Blaamejsen, men ikke saa tidligt som Sortmejsen. Æggene dækkes ligeledes; i de fleste Tilfælde er Ægantallet gerne 8—9, men ikke sjældent 7 og 10. Æggene i Reglen lidt større end Blaamejsens, og Pletterne er større. Denne Mejse ser man sjældent uden for Skovene.

Sortmejse, *Parus ater*. Yngler faatalligt, men findes dog i mange Skove, hvor der findes Graner; kun paa Fed, hvor den er den almindeligste Mejse, er den ret talrig. Da der jo sjældent er hule Træer i Granskovene, bygger den ofte sin Rede i Jordhuller; den gaar ogsaa meget gerne i Kasser. Æglægningen foregaar ret tidligt, og Kuldet er gerne fuld-talligt en af de første Dage i Maj (tidligste Kuld $\frac{25}{4}$); jeg fandt dog $\frac{8}{5}$ 1938 en Rede med ca. 8 Dage gamle Unger. Ægantallet 7—8, dog undertiden kun 6 og sjældent 9. Hos denne Mejse træffer man lige hyppigt dækkede og udækkede

Æg; den ligger lige saa fast paa Reden som Musvitten, men hvæser sjældent som denne. Æggene ligner mest Blaamejsens, men man træffer ikke sjældent Kuld, hvor alle Æggene enten helt eller delvis mangler Pletter. Yngler kun én Gang. Selv udenfor Yngletiden træffer man den sjældent andre Steder end i Graner.

Halemejse, *Aegithalos caudatus*. Yngler faatalligt, men et enkelt Par findes dog i mange Skove; der synes at være flere om Vinteren, hvor man ofte ser den i Smaaflokke i Haver og Markhegn. Halemejseren kendes let paa Stemmen og er vanskelig at overse, hvis den findes i en Skov. Redebygningen begynder allerede i Marts, men det varer ogsaa 3—4 Uger at faa det lille Kunstværk færdigt. Reden bestaar, ligesom en Bogfinkerede, af Lav og Insektspind og er foret med en stor Mængde Fjer. Der er vist ingen dansk Fugl, der har saa mange Fjer i sin Rede, da Antallet kan overstige 2000. Reden anbringes paa Siden af Træer, i smaa Graner, i Trækløfter o. l., heller ikke sjældent i frithængende Kaprifolium. Undertiden er der 2 Indgangshuller, og den rugende Hun stikker da Halen ud af det ene Hul. Jeg har én Gang set en Halemejserede med Fjer, der var taget i Brug af Havremusen. Æglægningen begynder i sidste Halvdel af April og er gerne tilendebragt først i Maj. Ægantallet 10—12.

Tornsanger, *Sylvia communis*. Yngler almindeligt og talrigt. Ankommer omkring 1. Maj. Æglægningen foregaar sidst i Maj og først i Juni (tidligste Kuld $\frac{22}{5}$), men da den yngler 2 Gange, kan der findes friske Æg langt hen i Juli. Rederne findes i lave Buske, især Tjørn og Slaaen, omgivet af Græs, undertiden ogsaa blandt Nælder; sidste Kuld findes ofte i kraftigt Græs. Af denne Fugl findes mange færdigbyggede Reder, ikke som hos Havesanger og Munk kun bestaaende af nogle faa Straa, dog mangler der altid de fine Haar, som Hunnen har til Underlag for Æggene. Jeg ved ikke, om det er Hannerne, der bygger disse Reder, men de findes gerne nær den benyttede Rede. Jeg har ofte set disse Reder baade ind- og udvendigt fulde af hvide Fnug, saaledes at de var helt laadne og løse og derfor uanvendelige til Udrugning af Æggene. Ægantallet er hyppigst 5, da man træffer dobbelt saa mange Reder med

5 som med 6 Æg; andet Kuld hyppigt kun paa 4 Æg. Tornsangeren er en af de Sangere, der holder længst ud med at synge; jeg har hørt den synge d. $29/7$, men Sangen er dog noget spæd saa langt hen paa Aaret.

Gærdesanger, *Sylvia curruca*. Yngler almindeligt, men ikke nær saa talrig som Tornsangeren. Denne Sanger findes især i Haver, hvor den fortrinsvis anbringer sin Rede i Tjørnehække, men heller ikke sjældent i Stikkelsbærbuske; man træffer den dog ogsaa i Skovene. Reden findes her i Reglen i unge Graner eller i Buske i Skovhegnene.

Gærdesangeren ankommer omkring 1. Maj. Den begynder straks paa Redebygningen; Reden er udelukkende bygget af fine Rodtrævler, hvorfor den er mere fast end de fleste andre Sangeres Reder. Gærdesangeren er ikke bange for at gaa lidt til Vejrs, især i Graner har jeg flere Gange fundet Reden i 2—3 Meters Højde. De fleste Sangfugle findes paa samme Lokalitet Aar efter Aar, men Gærdesangeren synes at gaa endnu videre, da jeg ofte har set 2—3 Reder i samme Busk, kun 10—20 cm over hinanden; i Tjørnehække har jeg set 3—4 gamle Reder med kun 25—50 cm Afstand. Ægantallet lidt hyppigere 6 end 5; i andet Kuld i Reglen 5. Gærdesangeren er den af vore Sangfugle, der yngler tidligst. Normalt har den fuldtalligt Kuld 18.—22. Maj, men jeg har set Kuld d. $16/5$ og faa Dage gamle Unger d. $30/5$.

Munk, *Sylvia atricapilla*. Yngler i næsten alle Skovene, men ret faatalligt. Ankommer først i Maj (tidligste Datum d. $30/4$). Munken findes kun i Skovene, især paa lidt skyggefulde Steder med Bøgeopvækst; Reden anbringes gerne i en lille Bøg, undertiden ogsaa i en lille Gran, sjældnere mellem Brombærranker eller Rodskud. Munken bygger, i Modsætning til Havesangeren, undertiden lidt til Vejrs, og Reden kan ofte findes i 2—3 Meters Højde. Æglægningen foregaar først i Juni (tidligste Kuld d. $21/5$ 1920). Ægantallet i Reglen 4—5, meget sjældent 6. Æggene er i Reglen lidt kortere end Havesangerens, ligesom Grundfarven gerne er mere rødgul; Æg med hvid Bundfarve, som hyppigt findes hos Havesangeren, har jeg aldrig truffet hos Munken; sjældent findes Æg med helt rødlig Bundfarve.

Havesanger, *Sylvia borin*. Yngler almindeligt og talrigt. Foretrækker Skovbryn, Kratskov samt Opvækst, men forekommer heller ikke sjældent i Markhegn og større Haver. Ankommer omkring 1. Maj. Rederne findes i Bøge- og Granopvækst, mellem Hindbær, i Nælder, i Markhegn, sjældnere i Tjørnebuske. Æglægningen foregaar i sidste Halvdel af Maj, men friske Æg kan findes fra midt i Maj (tidligste Æg set d. $13/5$) til ind i Juli. Ægantallet lige hyppigt 4 og 5 i første Kuld; i andet Kuld i Reglen 4; jeg fandt d. $10/6$ 1919 en Rede med 6 Æg.

Høgesangeren, *Sylvia nisoria*. Yngler, men kun faa Steder. Den ankommer første Uge af Maj. Her paa Eggen har jeg kun truffet den paa Maderne og i Terrainet deromkring, dog fandt jeg d. $8/6$ 1937 dens Rede med rugede Æg ved Sjolte Strand paa en med Buske og lavstammede Træer bevokset Skrænt ned mod Stranden; denne Rede var, i Modsætning til alle andre Reder, jeg har set, anbragt i en Grenkløft 3 Meter oppe i et lille Træ. I samme Krat fandtes 3 Tornskadereder.

Paa Maderne findes aarligt 2—3 Par. I 1934 var der 3—4 Par, ligesom der dette Aar var ynglende Par baade paa Egehoved, Roneklint og ved Kohavegaardens Mose. Dette Aar har der vel ynglet 8—10 Par her. Paa Egehoved har den ynglet tidligere, men Tjørnebuskene er nu for store og for tætte. Findes der Høgesangere paa en Lokalitet, kan man ikke undgaa at se den, da den ligesom Tornsangeren, men dog i endnu højere Grad, flyver i store Buer over Buskene, medens den lader sin karakteristiske Sang høre. Har man først set Hannen, er Reden næsten altid fundet med det samme. Den findes gerne i en ret aaben Tjørnebusk i ca. 1 Meters Højde; kommer man i Redens Nærhed, skal baade Han og Hun nok gøre opmærksom derpaa ved deres Snerren; nærmer man sig Reden, naar der er Unger, flagrer Fuglen ynkeligt hen over Jorden. Reden minder mest om Tornsangerens, men er større og dybere og bygget af grovere Materiale; den er foret med fine Rodtrevler eller Hestehaar. Æglægningen foregaar sidst i Maj (tidligste Kuld set d. $27/5$), og næsten flyvefærdige Unger har jeg set $15/6$. Ægantallet næsten altid 5, kun 3 Gange har jeg fundet 6; d. $25/6$ 1935 fandt jeg den rugende paa 3 ubefrugtede Æg,

som den stadig rugede $\frac{2}{7}$; den ruger kun én Gang om Aaret. Høgesangeren forlader os først i August.

Gulbug, *Hypolais icterina*. Yngler almindeligt. Foretrækker Haver og Parker, men forekommer ogsaa hyppigt i Skove, især paa lidt fugtig Bund, hvor der findes Hyld. Ankommer først omkring 10.—12. Maj. Reden er meget kunstfærdig og ligner Bogfinkens en Del. Hyppigst findes den i en Hyldebusk i en Højde af 2—3 Meter, men den kan ogsaa findes i vild Rose, Solbær, Røn, Hassel og mellem Vanrisene paa større Træer. Ægantallet hyppigst 5. Fuldtalligt Kuld først midt i Juni. Selv om jeg har set Æg saa sent som $\frac{15}{7}$, tror jeg, at den sjældent yngler mere end én Gang.

Kærsanger, *Acrocephalus palustris*. Yngler, men kun faa Steder, dog synes den at brede sig. Jeg hørte den første Gang synge ved Tubæk i 1933. I 1934 var der 2 Par, og siden har der været 4 Par. Den indfinder sig paa samme Sted Aar efter Aar. $\frac{10}{6}$ 1935 fandt jeg dens Rede paa en Møddingsplads, hvor Reden var anbragt mellem Skræpper; en lille Dam fandtes i Nærheden, men ellers var der ca. 1 km til nærmeste Vand. Denne Rede blev ødelagt, men en ny blev bygget nogle faa Meter derfra i en Snebærhæk, hvor den sad $2\frac{1}{2}$ m oppe. Reden anbringes hyppigst blandt Nælder, men heller ikke sjældent blandt Dueurt eller andre kraftige Planter. Reden i Reglen i nogen Afstand fra Vand; jeg fandt dog d. $\frac{10}{6}$ her ved Tubæk en Rede, der var anbragt umiddelbart ud til Aaen. Reden ligner Tornsangerens men er dybere. Ægantallet i Reglen 5, men ikke sjældent 4, især i de senere Kuld. Tidligste Kuld er set d. $\frac{10}{6}$, seneste Kuld friske Æg d. $\frac{15}{7}$. Den høres ikke mere paa Ynglepladsen efter Udrugning af første Kuld. Sangen minder meget om Gulbugens, men er kraftigere og mere melodisk; naar den synger, kan man ofte komme den ganske nær.

Rørsanger, *Acrocephalus scirpaceus*. Yngler almindeligt og talrigt, hvor der findes Tagrør; den træffes baade ved smaa Mergelgrave, større og mindre Moser og langs Fjorden. Ankommer omkring 1. Maj. Rederne findes næsten altid i Tagrør, kun undtagelsesvis imellem Vandplanter eller i smaa Buske

omgivet af Rør. Æglægningen foregaar fra sidst i Maj til hen i August. Tidligste Dato d. $\frac{25}{5}$; udfløjne Unger d. $\frac{23}{6}$. Ægantallet næsten altid 4, kun ca. 10 % med 5; i August, i andet Kuld, undertiden kun 3. Falder det ind med Storm i Yngletiden, ødelægges mange Reder; i Juni 1938 blev saaledes mindst 25 % af Rederne ved Tubæk Sø ødelagt. Hvor den benytter nye Rør til Anbringelse af Reden, lægger den først Æg i Juni. Rørsangeren er den af vore Sangere, der høres senest paa Sommeren. Det er ingen Sjældenhed at høre den sidst i August, og $\frac{10}{9}$ 1937 hørte jeg den endog flere Gange i Løbet af Formiddagen ved Roneklint.

Sivsanger, *Acrocephalus schoenobaenus*. Yngler almindeligt og mere udbredt end Rørsangeren, da den findes, blot der er et Par Startuer; ankommer sidst i April (tidligste Dato d. $\frac{23}{4}$). I 1938, da April var meget kold, hørtes den første Gang d. $\frac{10}{5}$. Reden findes næsten altid i Startuer eller Siv og er meget skjult; friske Æg fundet fra sidst i Maj til langt hen i Juli (tidligste Kuld d. $\frac{17}{5}$, udfløjne Unger d. $\frac{18}{6}$). Ægantallet hyppigst 5, dog ikke sjældent 6, og i andet Kuld ofte kun 4.

Løvsanger, *Phylloscopus trochilus*. Yngler almindeligt baade i Skovene (dog sjældent i Højskov), Krat og større Haver. Ankommer sidst i April, og kan da pludselig være talrig overalt, men de fleste drager videre nordpaa. Reden findes gerne mellem Kvas, højt Græs og i smaa Graner, men sjældent ret meget over Jorden. Æglægningen foregaar i sidste Tredjedel af Maj. Ægantallet 6—7, sjældent 5. Redebygningen begynder allerede omkring 10. Maj. Den er meget vanskelig at finde, hvis Hunnen ikke selv forraadte Stedet. Ligger Hunnen ikke paa Reden, naar man kommer i dens Nærhed, hører man dens Stemme ustandseligt; denne lyder som dyid—dyid. Efter at have fløjet rundt nogle Minutter, gaar den paa Reden, selv om man staar lige ved Siden af. Yngler i Reglen 2 Gange.

Gransanger, *Phylloscopus collybita*. Jeg har kun hørt den 2 Gange; d. $\frac{14}{4}$ 1934, en mild Foraarsdag, sang en Han i nogle Elletræer ved en lille Bæk ved Baarse; d. $\frac{27}{5}$ 1937 hørte jeg

den i Lekkendeskov. I sidstnævnte Tilfælde har det maaske drejet sig om en Ynglefugl.

Skovsanger, *Phylloscopus sibilatrix*. Yngler, men faaltalligt og ustadigt. I 1934 var der enkelte Par i flere Skove, hvorimod jeg kun hørte meget lidt til den i 1935 og 1936; i 1937 var den atter ret almindelig. Den findes kun i Højskov og især paa kuperet Terrain. Hannen synger ustandseligt, i Reglen fra samme Træ; men selv om jeg mange Gange har afsøgt Terrainet omkring en saadan Han, er det paa den Maade aldrig lykkedes mig at finde Reden. Jeg har kun set dens Rede én Gang her, idet jeg saa Hunnen bygge d. $16/5$. Reden laa frit paa Skovbunden og var ret synlig; den indeholdt d. $27/5$ 6 friske Æg; Hannen sang ca. 100 m fra Reden.

Fuglekonge, *Regulus regulus*. Yngler, men ikke nær saa almindeligt som f. Eks. i de østjydske Granskove. Jeg har kun set dens Rede 2 Gange, nemlig d. $30/4$ 1921 med 9 og $2/5$ 1935 med 10 Æg; begge Reder ca. 5 m oppe i Gran, den ene i Udkanten af en lille Granholm, og den anden i en kraftig Gran, omgivet af udgaaede Graner.

Den ene Rede var synlig fra Jorden, medens den anden var meget vanskelig at finde, selv om man var oppe i Træet. Begge Reder var hæftet med Insektspind til Undersiden af en Grangren, der vendte mod SØ. Rederne var fyldt med Fjer og var ret dybe, men saa smaa, at man daarligt kunde faa en Tommelfinger ned i dem.

Fra Oktober til April er den talrig overalt, endog i Løvtræer kan den træffes paa denne Aarstid.

Engpiber, *Anthus pratensis*. Yngler almindeligt og talrigt overalt, men den kræver et bestemt Terrain. Ved Landevejstrøfter med kraftig Vegetation finder man den sjældent; de fleste findes i de høje, tørre Skrænter langs Jernbanerne, i Grusgrave, tørre Moser samt paa Strandenge. I Marts trækker en Del over, men Efteraarstrækket er langt større, og da bliver de her ofte nogen Tid, inden de trækker videre. De fleste Par begynder Æglægningen sidst i April, men mange begynder dog først i Midten af Maj. Da den yngler 2 Gange, kan friske Æg findes langt ind i Juli; jeg har set den ruge paa 2 Æg paa

Store Holm d. $\frac{2}{8}$ 1936. I Kuldene i Maj og Juni findes i Reglen 5 Æg. I de meget tidlige og i de sene Kuld er Antallet hyppigst 4; 6 Æg har jeg kun set 2 Gange. De kan, som alle andre Piberæg, variere meget. Bundfarven kan være staaalgraa, brun eller rødlig. I Løbet af Oktober forsvinder de fleste, men nogle bliver her dog hele Vinteren:

Skovpiber, *Anthus trivialis*. Yngler almindeligt paa aabne Pladser i Skove samt paa Skovenge. Ankommer sidst i April, og fra denne Tid til sidst i Juni hører man Hannens Sang enten fra et fritstaaende Træ, eller naar den flyver fra Træ til Træ. Hunnen fører en mere stille Tilværelse og lader sig sjældent se. Reden bygges midt i Maj og indeholder sidst i Maanedens 5 Æg. Tidligste Kuld set d. $\frac{18}{5}$. Æggene varierer endnu mere end Engpiberens, da man sjældent finder 2 Kuld, der er ens. Der er ingen af vore Smaaafugle, der som Skovpiberen forstaar at skjule sin Rede, og saa sikker er den paa sit Skjul, at den ikke forlader Reden, selv om man næsten er ved at træde paa den. Sidst i Juni ruger den anden Gang.

Gul Vipstjert, *Motacilla flava*. Yngler ret almindeligt, men kun et enkelt Par hvert Sted. Den træffes hovedsageligt paa Enge, men ogsaa paa Græsmarker og Strandenge; den træffes paa samme Lokalitet Aar efter Aar, og man ser Hannen sidde paa samme Hegnspæl. Ankommer omkring 1. Maj (tidligste Dato d. $\frac{27}{4}$). Reden anbringes paa flade Enge, men kan dog undertiden findes paa en lille Grøfteskrænt. Reden er godt skjult og vanskelig at finde, hvis Hunnen ikke selv forraader den. Kommer man i Redens Nærhed, flyver Hannen i en Bue ind over den rugende Hun for at underrette den om, at der er Fare paa Færde. Hunnen forlader da Reden, næsten uden at det er til at se, hvorfra den kom; den flyver gerne ganske lavt hen over Jorden for pludselig at sætte sig paa en Hegns- eller Telefontraad. Dette gentager sig Gang paa Gang, og den gaar sjældent paa Reden, saa længe man opholder sig i Nærheden; kommer man derimod kørende i Bil, gaar den straks paa Reden, saa snart man er inde i Bilen.

Æglægningen foregaar omkring 1. Juni; jeg har dog set faa Dage gamle Unger d. $\frac{8}{6}$ og friske Æg; ikke omlagte Kuld d. $\frac{18}{6}$. Jeg har ogsaa set friske Æg $\frac{12}{7}$; men det maa dreje sig

om et omlagt Kuld, da jeg aldrig har set den ruge mere end ét Kuld Unger ud. Ægantallet er i Reglen 6, dog ikke sjældent 5. Man ser ofte den Gule Vipstjert, især Hannen, med et Insekt i Næbbet. Den kan ofte sidde eller flyve med det et Par Timer uden at fortære det. Det er sjældent, man hører Hannen synge, men det er dog noget individuelt, da enkelte Hanner ikke er utilbøjelige til at lade deres Stemme lyde; denne er en behagelig og livlig Kvidren. I Maj trækker mange over Landet, og kan i ugunstigt Vejr blive her et Par Dage. Jeg saa d. $27/5$ 1934 og d. $30/5$ 1938 flere Hundrede paa Maderne; i August kan de ofte, naar de trækker, overnatte i Rørene langs Fjorden.

Hvid Vipstjert, *Motacilla alba*. Almindelig udbredt, men dog ret faatallig. Ankommer i sidste Halvdel af Marts; d. $2/3$ 1935 saa jeg en Hvid Vipstjert søge Føde paa en Mødding sammen med Spurve, da Vejret pludseligt var slaaet om til Frost. Reden bygges i sidste Halvdel af April, og første Kuld Æg er i Reglen lagt omkring 1. Maj; andet Kuld i første Halvdel af Juni. Jeg har dog saa sent som d. $23/7$ set den ruge paa 3 Æg i Skibbinge Grusgrav; men det var et fremmed Par, der sikkert er blevet forstyrret et andet Sted. Ægantallet i Reglen 6 i begge Kuld, men jeg har dog undertiden set den ruge paa 7 baade i første og andet Kuld; Rederne findes gerne i Menneskers Nærhed, i Skure, i Rør mellem Sten, i Baade, hule Træer, Straatage, i Skrænter o. s. v. Naar Ungerne er udrugede, trækker de rundt familievis, men samles ofte Morgen og Aften i Smaaflokke. I September kommer en Del paa Træk, som ofte bliver her nogle Dage, men i Oktober forsvinder de alle. Jeg har dog truffet enkelte hen i November, og d. $19/12$ 1921 saa jeg én paa en Pløjemark.

Vindrossel, *Turdus iliacus (musicus)*. Almindelig og talrig paa Træk baade Efteraar og Foraar. Sidst i September træffer man den talrig i Roemarker og Markhegn, ofte sammen med trækkende Sangdrosler. I milde Vintre overvintrer den hyppigt. Først eller midt i April kommer den paa Foraarstrækket og bliver her gerne 10 til 14 Dage. Paa denne Aarstid træffer man dem oftest i store Flokke; enkelte opholder sig her til først i Maj.

Sangdrossel, *Turdus ericetorum*. Yngler almindeligt og talrigt i Skov, Krat og Markhegn, men sjældent i Haverne. Ankommer midt eller sidst i Marts, men mange trækker dog videre.

Reden anbringes hyppigst i Ungskov eller Opvækst, men kan ogsaa findes i Højskov, Tjørnebuske og Markhegn. De fleste Par begynder først Æglægningen sidst i April, men enkelte har Æg allerede i Maanedens Midte; da den yngler 2 Gange, kan der træffes friske Æg i hele Juni. Ægantallet lige hyppigt 4 og 5; nogle faa Gange, altid omkring 1. Juni, har jeg set 6 Æg.

Paa Efteraarstrækket opholder de sig i Markhegn, Tjørnebuske og Rønnebærtræer; den ses sjældent efter Udgangen af Oktober.

Sjagger, *Turdus pilaris*. Almindelig paa Træk. Paa Foraarstrækket kommer den gerne i April og træffes i større og mindre Flokke, men i Maj opholder enkelte sig her endnu. Efteraarstrækket kommer sent, da det sjældent viser sig før i November. Mange bliver her hele Vinteren.

Ringdrossel, *Turdus torquatus*. Jeg har kun truffet enkelte paa Foraarsstrækket først i Maj.

Solsort, *Turdus merula*. Yngler almindeligt. Allerede i Februar kan man i milde Vintre høre dens første spæde Toner. Rederne anbringes paa samme Steder som Sangdrosslens, men da den tillige gerne opholder sig nær menneskelige Boliger, kan Reden findes de utroligste Steder, endog i Grøftevolde. At den ikke let lader sig forstyrre, selv om der færdes Mennesker omkring den, naar den ruger, saa jeg for et Par Aar siden. Et Par havde bygget Rede i et Hus i min Grusgrav; Reden var anbragt paa en Bjælke midt i Huset. Mange Gange om Dagen gik Folk under Reden, der var anbragt saa lavt, at de næsten berørte den med deres Hoveder, og 2 Mand stod hele Dagen og hamrede, kun et Par Meter fra Reden. Alt dette rørte dog ikke Solsorten, der roligt rugede Æggene ud; men den foretrak dog et roligere Sted til andet Kuld. De fleste Par har Æg omkring første Maj, men nogle dog allerede i April, endog i Maanedens Begyndelse. Ægantallet er i de tid-

lige Kuld i April hyppigst 4, dog ikke sjældent 3; i Maj og Juni træffer man hyppigere 5 end 4 og undertiden 6. Selv i Juli kan der træffes friske Kuld, den kan ogsaa af og til yngle 3 Gange.

I September—Oktober kommer en Del paa Træk. Nogle af vore egne trækker sydpaa, men mange bliver her hele Vinteren og søger ofte Føde sammen med Spurvenerne paa Møddinger og lignende Steder.

Digesmutte, *Oenanthe oenanthe*. Yngler ret almindeligt og er almindelig paa Træk baade Foraar og Efteraar. De første Hanner ankommer i første Uge i April (tidligste Dato $\frac{2}{4}$, i 1938 dog først $\frac{19}{4}$). Et Par Dage efter ser man ogsaa Hunnerne. De fleste træffes i Grusgrave og i Stenbunker, men ses ogsaa hyppigt paa Havnepladser, ved Broer og flere andre Steder.

Reden anbringes gerne mellem Sten eller under et Brædt, en Blikplade, en Plovfure, eller hvad der ellers kan dække Reden, endog i Digesvælehuller gaar den af og til. Ægantallet 6—7, undertiden kun 5. Æglægningen foregaar i første Halvdel af Maj. Yngler kun én Gang. Sjældent findes Æg med fine, røde Punkter. Her i min Grusgrav yngler aarligt 2—3 Par. Inden de begynder paa Redebygningen, færdes de frit omkring og er ikke bange for Mennesker; men Forholdet er ganske anderledes, naar de begynder at bygge. I Tiden fra Kl. 7 til 17, hvor der er megen Færdsel, ser man da næsten intet til dem, men bliver der først Ro, kommer de atter frem.

Bynkefugl, *Saxicola rubetra*. Yngler almindeligt og talrigt overalt langs Veje, Baner, og hvor der findes Hegn og høje Planter i Engene. Ankommer omkring 1. Maj. Hannerne kommer ogsaa hos denne Art et Par Dage tidligere end Hunnerne. Rederne anbringes i Reglen paa en lille Skrænt, men kan ogsaa findes paa ganske flade Enge, blot skal der enten være en Telefon- eller Hegnstræde eller høje Planter i Nærheden. Kommer man nær Reden, flyver Hannen fra sin Ud-kigsplads i en Bue ind over den rugende Hun. Denne forlader da Reden, næsten uden at man kan faa Øje paa den. Begge Mager sætter sig saa roligt paa en Traad eller høj Plante og forraader ikke Reden. Dette kan gentage sig flere Gange.

Bliver Hannen først fortrolig med, at en bestemt Person færdes forbi Reden uden at søge efter den, bliver den roligt siddende, i Reglen lige over Reden. Den indstiller blot sin hyggelige, noget ensformige Sang og drejer Hovedet lidt og kigger paa Fredsforstyrren. Hunnen bliver da paa Reden, til man er lige ved at træde paa den. Æglægningen foregaar normalt i sidste Uge af Maj, dog har jeg en Gang set ca. 8—10 Dage gamle Unger $\frac{2}{6}$. Selv i Juli har jeg enkelte Gange set Reder med Æg, men det maa sikkert være Kuld, der har været forstyrret flere Gange, da jeg aldrig har set den ruge mere end én Gang, selv om jeg i mange Aar daglig har fulgt 7—8 Par. Ægantallet er i Reglen 6, undertiden 7, en enkelt Gang kun 5. Har Ungerne først forladt Reden, fører de en meget skjult Tilværelse, og hen i August forlader de os.

Rødstjert, *Phoenicurus phoenicurus*. Yngler faatalligt og ustadigt. I enkelte Aar yngler der nogle Par, medens der de fleste Aar ingen findes. De fleste Reder anbringes i Pilehovederne i Markhegnene. Æglægningen foregaar i sidste Halvdel af Maj. Ægantallet i Reglen 7.

Derimod ses Rødstjerten meget regelmæssigt paa Træk. Den kommer i første Halvdel af Maj, næsten altid sammen med den Brogede Fluesnapper. I September kommer den tilbage og træffes da overalt.

Husrødstjert, *Phoenicurus ochrurus gibraltariensis*. Jeg saa den d. $\frac{6}{6}$ 1937 ved Masnedsund. Hannen sang fra en Telefontraad eller en høj Skorsten. Hunnen saa jeg intet til. Ved et Par flygtige Besøg senere i Juni, saa jeg Hannen hver Gang; det har sikkert været et ynglende Par.

Rødhals, *Erithacus rubecula*. Yngler, men ret faatalligt. En Del overvintrer hvert Aar. I strenge Vintre kommer de ofte helt ind i Husene. I April kommer mange paa Træk, men de forsvinder hurtigt igen. Æglægningen foregaar i første Halvdel af Maj. Jeg har hyppigst truffet 6 Æg i Rederne; disse findes gerne i Træhuller mellem Rødder, i Stengærder og undertiden i en Græstot. Yngler 2 Gange.

Nattergal, *Luscinia luscinia*. Yngler almindeligt, men ikke talrigt. Der findes gerne 1—2 Par paa passende Lokaliteter.

Den ankommer i første Uge af Maj. Reden, der er meget stor og løst bygget, bestaar hovedsagelig af tørt Løv og grove Straa og falder udmærket sammen med Omgivelserne. Den findes i Reglen mellem Nælder og gammelt Kvas, især af Tjørn; den kan dog ogsaa anbringes mere aabent mellem smaa Buske, paa en Jordvold og mellem Sideskud af Trærødder. Æglægningen foregaar omkring 1. Juni (tidligste Kuld d. $\frac{26}{5}$).

Ægantallet næsten altid 5, sjældent 4 og 6. Yngler kun én Gang. Hannen synger gerne lige over den rugende Hun. Denne hører og ser man ikke meget til; kun naar man kommer i Redens Nærhed, og den ikke ruger, hører man dens Stemme, der lyder ligesom Løvsangerhunnens, men er kraftigere. Støder man den rugende Hun fra Reden, løber den bort som en Mus.

Broget Fluesnapper, *Ficedula hypoleuca*. Yngler faatalligt og ustadigt. De fleste Aar forekommer den kun paa Træk, men enkelte Aar bliver nogle Par her for at yngle. I 1928 og 1934 var her en Del. Forekommer talrigt paa Træk først i Maj, hvorimod man ikke ser meget til den paa Efteraars-trækket. Reden findes i Træhuller og ofte i Mejsekasser, hvis den kan finde en tom. Æglægningen foregaar sidst i Maj og først i Juni (tidligste Kuld d. $\frac{20}{5}$ 1934). Ægantallet 6—7, dog undertiden kun 5.

Graa Fluesnapper, *Muscicapa striata*. Faatallig som Ynglefugl, og jeg har aldrig bemærket noget Træk af den. Yngler aarligt ved Nysø og Frederiksminde i Præstø, ellers kun faatalligt og ustadigt. Æglægningen foregaar sidst i Maj og først i Juni, og andet Kuld findes i Reglen en Maaned senere, men det er dog ikke alle Par, der yngler 2 Gange. Ægantallet i Reglen 5, dog ikke sjældent 6 og i andet Kuld 4. Rederne anbringes paa fremspringende Steder paa Siden af Træer, mellem vandrette Grene, Bjælkehoveder, Espalier og lignende Steder. Selv om Fuglen er ret tavs paa Ynglepladserne, kan den vanskeligt overses, da den stadig er paa Insektjagt paa aabne Pladser.

Naar sidste Kuld er paa Vingerne i August, forlader de os.

Graaspurv, *Passer domesticus*. Talrig overalt paa Land og i By. Rederne findes under Tage, i Murhuller o. s. v. Dog har jeg aldrig, som saa ofte i Vestjylland, set Reder i Toppen af høje Løvtræer, men kun i lave Tjørnebuske og en enkelt Gang i Gran.

Redebygningen begynder med godt Vejr allerede i Marts, men det gaar langsomt paa et saa tidligt Tidspunkt. Jeg har aldrig set fuldtallige Kuld før sidst i April, og de fleste har først Æg i første Halvdel af Maj. Andet Kuld lægges i Juni, og selv om man undertiden kan finde friske Æg i Juli, tror jeg, at den sjældent yngler mere end 2 Gange. Ægantallet i Reglen 5, ofte 6 og en enkelt Gang 7. I de sene Kuld findes dog hyppigt 4. Mellem de mørke Kuld findes i Reglen 1—2 Æg, der er mere eller mindre lyse. I de lyse Kuld er det ikke nær saa fremtrædende.

Skovspurv, *Passer montanus*. Yngler almindeligt, men ikke saa talrigt som Graaspurven. Den forekommer ikke meget i Byerne, men holder sig fortrinsvis til Alléer og Markhegn. Her paa Egnen yngler langt de fleste i Pilehoveder; men Reden kan dog ogsaa findes i Murhuller, under Tagsten og paa lignende Steder, hvor den kan være overdækket. Jeg har aldrig set den frit anbragt i Træer. Skovspurven begynder en Uges Tid senere end Graaspurven paa Æglægningen, og Ægantallet er det samme. Æggene varierer mere end Graaspurvens og især indenfor samme Kuld. Sjældent træffes Kuld af enten helt lyse eller helt mørke Æg. Der findes næsten altid 1—2 eller 3, der er mørke, og Resten mere eller mindre lyse.

Bogfinke, *Fringilla coelebs*. Yngler talrigt overalt. Bogfinken begynder at synge allerede i Februar, og Redebygningen begynder i April. Den er ofte færdig i god Tid; sjældent ser man Æg før i sidste Uge i April, og de fleste yngler først i Maj; andet Kuld findes i Juni. Rederne findes i alle mulige Træer, snart høje, snart lave, sjældnere i Buske. Æggene varierer meget, selv om man i Reglen kan skelne mellem 2 Grundtyper: den blaalige og den graabrune. Man ser oftest i Litteraturen anført, at de blaalige Æg altid har skarpt aftegnede Pletter; dette er dog ingenlunde altid Tilfældet, da man ikke sjældent ser rødlig, udtværede Pletter paa disse

Æg og undertiden Æg næsten uden Pletter. Der kan ogsaa, omend sjældent, findes Æg med en grønlig Bundfarve som en Overgangsfarve mellem de 2 Typer; ca. 75 % af de Æg, man ser, er af den graabrune Type. Teorien om, at de blaalige Æg findes i Buske og de andre i Træer, holder ikke Stik. Ganske vist har jeg aldrig set den blaalige Type højt oppe, men jeg har hyppigt set de andre i Buske og smaa Træer. Hyppigt er de Æg, der findes i Reder nær ved hinanden, ret ens. Ægantallet hyppigst 5. Jeg har kun en eneste Gang set et Kuld paa 6 Æg af den graabrune Type, men ikke sjældent 6 af den blaalige; andet Kuld er undertiden kun paa 4.

I Oktober forøges Antallet af Bogfinker betydeligt.

Kvækerfinke, *Fringilla montifringilla*. Kommer i store Skarer i Oktober, men Invasionens Størrelse svinger fra Aar til Aar. De opholder sig altid i Bøgeskov, ofte sammen med Bogfinker. I April forlader de os, men enkelte kan dog træffes først i Maj.

Kernebider, *Coccothraustes coccothraustes*. Yngler faataligt. Jeg har aldrig set den i Yngletiden før i 1937, men da det jo er en Fugl, man ikke ser og hører meget til i denne Tid, har den vel nok været her tidligere. Jeg saa én i Lekkendskoven d. 26/5, og d. 27/5 fandt jeg paa Egehoved en Rede med 6 Æg. Den var anbragt ca. 4 Meter oppe, helt ude paa Spidsen af en lang Tjørnegren. Reden var helt gennemsigtig. Selv om jeg opholdt mig temmelig længe paa Stedet, saa jeg intet til Hannen. Den forekommer af og til i Haverne i Juli og August.

Grønsirken, *Carduelis spinus*. Forekommer ikke sjældent paa Træk, især om Foraaret. Jeg har flere Gange set Smaaflokke sidst i April paa Fed, men ogsaa andre Steder har jeg truffet den. Den har altid opholdt sig i Elletræer omgivet af Graner. I 1936 saa jeg sidst i April og først i Maj flere Gange et Par i en af Nyskovene, hvor de opholdt sig i et Terrain, bevokset med Gran og Fyr. Dette Par har maaske villet yngle.

Stillids, *Carduelis carduelis*. Yngler, men faataligt og noget ustadigt. Rederne findes hyppigst i Allétræer, men heller

ikke sjældent i Frugttræer. Den er næsten altid anbragt langt ude paa en vandret Gren i 4—6 Meters Højde. Reden er ofte vanskelig at se fra Jorden, da den er ganske lille; den er meget kunstfærdigt bygget, udvendig hovedsagelig af Fnug af Tidsler. Æglægningen foregaar sidst i Maj og først i Juni; andet Kuld findes i Juli; Ægantallet i Reglen 5, undertiden 4 og 6. Hannen ser man mest til, naar Hunnen ruger.

Skal der bygges Rede, eller Ungerne skal fodres, følges Magerne altid ad. Hannen deltager dog ikke i Redebygningen. Naar Ungerne har forladt Reden, strejfer de rundt familievis og søger Føde. Det er gerne Burre, Rejnfan og Bynke, de besøger. Mange bliver her hele Vinteren.

Grønirisk, *Chloris chloris*. Yngler almindeligt, men ikke talrigt. Den opholder sig her hele Vinteren, ofte i store Flokke, men i Marts—April indfinder den sig paa Ynglestederne. Sidst i April begynder Æglægningen, men da den yngler 2 Gange, findes Æg helt hen i Juli. Ægantallet 5—6 i begge Kuld. Det første Kuld findes næsten altid i Gran, hvorimod andet Kuld i Reglen findes i Tjørnebuske eller Frugttræer. Grunden er vel, at der er for lidt Dækning i Løvtræerne i det tidlige Foraar.

Tornirisk, *Carduelis cannabina*. Yngler almindeligt og talrigt overalt. Ankommer i Marts, men holder sig i Flokke, til de begynder at yngle sidst i April. Da de yngler mindst 2 Gange, kan friske Æg findes fra Midten af April til 1. August. Ægantallet, der er ens i første og andet Kuld, er i Reglen 5—6, men ikke helt sjældent 4 og 7. De fleste Reder findes i Tjørnebuske og i smaa Graner, men de kan iøvrigt findes i Lyng, Siv, højt Græs, Kornhobe, samt i forskellige Buske i Haver og Markhegn. Magerne følges ofte ad baade under Redebygningen og ved Fodringen af Ungerne. Hvor den yngler i Smaa-graner og Tjørnebuske, findes gerne mange Par paa et ret begrænset Omraade.

Graasisken, *Carduelis flammea*. En lille Flok opholder sig her i min Grusgrav hver Vinter; de lever af Frø af Melurt, Rejnfan og Bynke og er meget tillidsfulde. Jeg har ofte set dem om Vinteren langs Kysten.

Dompap, *Pyrrhula pyrrhula*. Ses kun sjældent om Vintren; jeg saa d. $\frac{4}{3}$ 1936 en lille Flok, udelukkende bestaaende af Hanner, ved Baarse. I November og December 1937 saa jeg næsten daglig 1—2 i min Grusgrav, hvor de opholdt sig i nogle Pile.

Lille Korsnæb, *Loxia curvirostra*. Yngler sandsynligvis her af og til. Jeg har truffet den paa Fed, men kun enkelte; d. $\frac{15}{2}$ og $\frac{25}{2}$ 1934 sang en Han fra Toppen af en Gran. Jeg saa i Juli 1936 Han og Hun og 2 Unger i Graner ved Roneklint. De var sandsynligvis fra Fed, da Afstanden kun er ca. 2 km i Luftlinie. De kan maaske ogsaa være udruget i den nærliggende Store Hestehave Skov, hvor der findes en Bestand af Østrigsk Fyr. D. $\frac{17}{1}$ 1936 fløj en Han her over Grusgraven.

Rørspurv, *Emberiza schoeniclus*. Yngler almindeligt, men ikke særlig talrigt. Ankommer midt og sidst i Marts. Den forekommer baade paa Engene og langs Fjorden og paa Holmene. Reden findes i Reglen under knækkede Rør, i højt Græs eller i Startuer, men jeg har ogsaa fundet den i en Grøfteskrænt og én Gang i en ganske lille Gran ret langt fra Vand. Første Kuld findes først og midt i Maj og andet Kuld i Juni. Ægantallet i Reglen 5, ikke sjældent 4 og sjældnere 6. Paa Foraarsstræk sidst i Marts eller først i April forekommer en Del. Undertiden overvintrer en enkelt.

Gulspurv, *Emberiza citrinella*. Yngler almindeligt og talrigt overalt. Først i Marts begynder de at synge. Rederne anbringes i Reglen lavt, i smaa Graner eller Buske, og jeg har en enkelt Gang set den 4 Meter oppe i en Gran og $2\frac{1}{2}$ Meter oppe i en Tjørnebusk, men den findes ogsaa hyppigt paa Jorden paa en Grøftevold, i Roe- og Kartoffelmarker og flere andre Steder. Æglægningen foregaar fra sidst i April til sidst i Juli. Ægantallet er hyppigere 4 end 5, 6 har jeg aldrig set; 3 forekommer ikke sjældent i de sene Kuld. Æggene varierer meget baade med Hensyn til Pletter og Grundfarve. Denne kan være rødlig, askegraa og hvidagtig. Pletterne er snart smaa, fine Pletter, snart Streger, store udflydende Pletter eller et helt Virvar af Snirkler; jeg har endog set et Kuld, hvor Bundfarven var blaagrøn. Da man kan finde friske Æg i mindst

4 Maaneder, kunde man fristes til at tro, at den ynglede mere end 2 Gange; men jeg tror, at det er meget sjældent. Mange Par yngler først langt ind i Maj, og mange Reder bliver ødelagt dels ved Markarbejde og dels ved Slaaning af Vejgrøfter. Desuden er Gulspurven jo en ret lad Fugl, der ofte holder en lille Pause mellem Kuldene. Et Par, som var let kendelige ved Hannens meget gule og Hunnens meget grønne Farvetegninger, ynglede lige uden for mit Hus. De havde første Kuld Unger paa Vingerne sidst i Maj; dette Par rugede ikke i hele Juni Maaned. Ganske vist saa jeg Hunnen forsøge at bygge Rede et Par Gange, men det blev kun ved Forsøget, og det samme har jeg bemærket flere Gange. I Efteraarstiden trækker de rundt paa Markerne i Flokke, men Vinteren driver dem ofte ind til Gaardene.

Kornverling, *Emberiza calandra*. Yngler almindeligt, men pletvis. Den findes fortrinsvis, hvor Jorden er temmelig let, ligesom den foretrækker mindre Marker, der er omgivet af levende Hegn (især Poppel), Hegns- eller Telefontraade.

Allerede i Marts—April indfinder Kornverlingen sig paa sit gamle Revier, og de næste 4—5 Maaneder kan man høre dens ensformige Sang fra 3—4 forskellige Steder, som den skifter imellem. Friske Æg findes fra sidst i Maj til først i August; Ægantallet lige hyppigt 4 og 5.

Man kunde, eftersom man i 4 Maaneder kan finde friske Æg af den, tro, hvad enkelte Forfattere ogsaa anfører, at den yngler 3—4 Gange paa en Sommer, men dette er ingenlunde Tilfældet. At de kan lægge Æg flere Gange, skal jeg ikke benægte, men ikke Halvdelen af Kornverlingerne her paa Egnen faar 2 Kuld Unger paa Vingerne. I de sidste 3—4 Aar har jeg tilbragt mange Timer med at studere deres Yngleforhold. Til dette Formaal er en Bil ganske udmærket, da Kornverlingen, saavel som andre Fugle, ikke kan skelne, om Bilen holder eller kører og derfor tror, at den er ubemærket. Selv om Kornverlingen nok er en lad Fugl, hvad Hannen jo beviser ved, at den kan sidde fra en halv til en hel Time paa samme Sted, for saa at flyve ca. 50 m og gentage det samme her, er den ikke dum, da faa Fugle som den forstaar at skjule sin Rede, medens den bygger og ruger. Overrasker man en

Kornverlinghun under Redebygning, og den er klar over, at man har lagt Mærke til den, lader den straks Redematerialet falde, og ofte fortsætter den ikke med denne Rede, men beynder paa en ny.

Jeg har 12—14 Gange set den bygge Rede. Hannen rører sig naturligvis ikke til dette Arbejde, men sidder roligt paa sin Yndlingsplads. Redebygningen foregaar med en for denne Fugl forbavsende Hurtighed. Den kan i en Time eller to være i uafbrudt Bevægelse med at slæbe Redemateriale sammen. Reden kan gøres færdig paa 2—3 Dage, men jeg har heller aldrig set Hannen forstyrre en byggende Hun. Redebygningen foregaar i Reglen i Morgen- og Formiddagstimerne, men kan dog ogsaa foregaa om Eftermiddagen. Materialet hentes i Reglen paa en Grøfteskrænt eller en tør Græsmark. Det er dog ikke altid, at der bliver Rede med Æg, fordi man ser Hunnen med Redemateriale, endog selv om den ikke tror sig afluret. Ofte ser man den komme med et Par Straa og gaa ned paa Redestedet; men i Stedet for at fortsætte flyver den en Tur med Hannen eller søger Føde i en Sædemark. Saadanne Forsøg fører sjældent til noget; men kun naar jeg har set den bygge intensivt, har den lagt Æg i Reden. Er Hunnen først begyndt at ruge, forraader den saa at sige aldrig sin Rede. Kun en eneste Gang har jeg set en Kornverlinghun gaa direkte paa Reden fra en Telefontraad, ellers flyver den lange Omveje, inden den fortsætter Rugningen. Kommer man i Nærheden af Reden, holder Hunnen gerne, til man er ved at træde paa den, dog har jeg truffet Hunner, der forlod Reden, naar man var den 60—70 m nær.

Har Kornverlingen først faaet nogenlunde store Unger, er det en let Sag at finde Reden. Hunnen bringer Føde til Ungerne med 5—10 Minutters Mellemrum. Selv om den opdager, at den bliver bemærket, venter den sjældent ret længe med at gaa ned til Ungerne, blot man er lidt paa Afstand. Hannen hjælper ofte med til at bringe Føde til Ungerne, naar de er store, men det bliver dog kun til en enkelt Orm af og til. Jeg har aldrig set Hunnen fodre Ungerne med andet end grønne Larver. Sidder en Kornverlinghan paa sin Stadelplads, kan man ret hurtigt blive klar over, om Parret har Æg, Unger eller endnu ikke ruger.

Forbliver Hannen roligt paa sin Plads eller maaske flyver hen paa en anden, stadig syngende, og den ikke foretager sig andet $\frac{1}{2}$ —1 Time, har Parret Unger eller Æg, eller Hunnen er optaget af Redebygning. I første og sidste Tilfælde vil man snart faa Øje paa Hunnen, der flyver til og fra Reden. Nærmer man sig Stedet, hvor Hunnen gaar ned, vil den snart gøre én opmærksom paa, om det er det ene eller det andet. Er den optaget af Redebygning, lader den øjeblikkelig Materialet falde og sætter sig paa en Hegns- eller Telefontraad, uden at man hører en Lyd fra den. Er den derimod optaget af at fodre Ungerne, gaar den ogsaa paa sin Traad; men nu beholder den Føden i Næbbet, og man hører da dens Stemme gentagne Gange, indtil man har fjernet sig saa meget, at den tør fortsætte med sit Arbejde. Naar Hunnen begynder at skælde ud, kommer Hannen undertiden til Undsætning. Har Parret endnu ikke begyndt at yngle, varer det sjældent længe, inden Hannen stopper sin Sang, og man hører den almindelige Verlingestemme, som bliver besvaret af Hunnen, og et Øjeblik efter ser man dem tumle sammen hen over Markerne.

De fleste Reder findes i Sædmarker (Byg, Hvede og Rug); Markerne skal helst være meget urene, især ynder den Tidsler, Skørtidsler og Bynker. Reden findes gerne mellem 3—4 Tidselskud; mange Reder findes dog ogsaa i frodige Græs- og Kløvermarker, men det er meget sjældent her paa Egnen at finde Reden i Grøfteskrænter. Reden findes i Reglen 20—50 m fra Hannens Stadeplads. Jeg har aldrig set flyvende Unger før de allersidste Dage i Juni, men i Reglen flyver de i første Uge af Juli. Midt i Juli begynder Parret paa andet Kuld. Dette findes næsten altid i Sæden, da Græsmarkerne sjældent er saa frodige paa denne Aarstid, men da Høsten kommer i August, vil Ynglen altid blive ødelagt. Jeg har ofte set dem bygge først i en Bygmark, og naar den bliver høstet sidst i Juli, flytte over i en Hvedemark, hvor de har Fred til først i August. Efter dette holder de fleste af dem op med at bygge, og Hannen standser sin Sang, dog kan et Par af og til finde paa at bygge i Sædhobene, hvis de staar længe paa Marken, men heller ikke her har de Held med sig. Enkelte Par bygger dog straks i Ærte-, Vikke- eller Kløverfrømarker, og disse Par faar ofte andet Kuld paa Vingerne. Det er dog ikke alle Par,

der har Æg første Gang i Juni. I 1935 begyndte et Par, som jeg havde haft under Observation flere Gange daglig her paa min Mark, først at bygge Rede ^{17/7}. Et Forhold, som jeg synes er meget mærkeligt, er, at jeg flere Gange har set Hannen betræde sine egne udføjne Unger. Naar Yngletiden er forbi, flokkes de om Aftenen og tilbringer Natten i Tagrørsbevoksningen i Moserne. I Oktober—November kan man undertiden atter høre Hannens Sang.

Ornithologiske Studier fra Ovesø, Thy,

med særlige Bemærkninger om visse i Omraadet ynglende
Fuglearter.

Mit einer deutschen Zusammenfassung.

Af BERNT LØPPENTHIN.¹

Indledning.

Gennem et halvt Aarhundrede, men heller næppe stort mere, har Ornithologernes Interesse været rettet mod Ovesø [eller Sønderhaa Sø], hovedsagelig grundet paa Tilstedeværelsen af Øen Madstedborg i den nordlige Del af Søen. Den landskabelige Skønhed er bemærkelsesværdig, og i ornithologisk Henseende hører Stedet til de vigtigste og interessanteste i Danmark. Madstedborg har dog ikke Førstepladsen blandt de danske Søfuglekolonier, som utvivlsomt maa tilkomme Græsholmen ved Christiansø; efter Forf.s Opfattelse overflyves den ogsaa af Nordre Rønner, samt maaske af Tipperne, men heller næppe af mange andre i dansk Ornithologi berømmede Fuglefristeder. Stavnsfjord og Hirsholmene kommer ret nær op ad den, men Steder som f. Eks. Vaarsø — og i endnu højere Grad Jordsand og Aarø Kalv — staar betydelig tilbage for den i ornithologisk Interesse.

Naturforhold.

For adskillige Hundrede Aar siden har Ovesø sandsynligvis staaet i aaben Forbindelse med Havet, men Landhævning

¹ Afsluttet Januar 1939.